

מבוא

1. כללי

הפרסום כולל נתונים פיזיים בתחומים: דמוגרפיה, חינוך, רווחה, תשתיות, תחבורה, בנייה, מים ועוד, ונתונים כספיים לשנת 2009. הנתונים בפרסום מוצגים על-פי המעמד המוניציפלי בסוף שנת 2009. בחלקו הראשון של הפרסום מוצגים נתונים עיקריים, נתונים מסכמים ונתונים השוואתיים לכל הרשויות. בחלקו השני של הפרסום מוצגים נתונים ברמת הרשות המקומית, המהווים את פרופיל הרשות. בהתחלה של חלק זה מובאים נתונים מסכמים לפי מעמד מוניציפלי: כלל ארצי, עיריות, מועצות מקומיות ומועצות אזוריות, ובהמשך מובאים נתונים לכל אחת מהרשויות.¹

2. ממצאים עיקריים

2.1 רשויות מקומיות

בשנת 2009 היו בישראל 253 רשויות מקומיות (למעט שתי מועצות מקומיות תעשייתיות: רמת חובב ומגדל תפן), מהן 75 עיריות, 125 מועצות מקומיות ו-53 מועצות אזוריות. האוכלוסייה בישראל בסוף שנת 2009 מנתה 7,552.0 אלף תושבים. כ-76.4 אחוז מהם התגוררו בתחומי העיריות, כ-14.2 אחוז במועצות מקומיות, וכ-9.3 אחוזים במועצות אזוריות. חלקה של האוכלוסייה המתגוררת בתחומי העיריות גדל במשך הזמן מ-59 אחוז (ב-20 עיריות) בשנת 1951, ל-67 אחוז (ב-29 עיריות) בשנת 1970, וכאמור, ל-76.4 אחוז (ב-75 עיריות) בשנת 2009.

2.1.1 עיריות ומועצות מקומיות

ב-75 עיריות התגוררו בסוף שנת 2009 כ-5,694.0 אלף תושבים. יחס התלות הממוצע בין האוכלוסייה הנתמכת לאוכלוסייה התומכת הוא 80.9 אחוז, ושיעור מאזן ההגירה הפנימי לאלף תושבים בעיריות הוא שלילי (3.0-). ב-125 מועצות מקומיות התגוררו בסוף שנת 2009 כ-1,115.7 אלף תושבים, יחס התלות הממוצע בין האוכלוסייה הנתמכת לאוכלוסייה התומכת הוא 95.8 אחוז, ושיעור מאזן ההגירה הפנימי לאלף תושבים הוא חיובי (5.9).

בשנת 2009 פורקו שתי עיריות²: עיר כרמל ושגור, ל-5 מועצות מקומיות.

¹ לא התקבלו נתונים כספיים עבור אחת עשרה רשויות מקומיות. מועצות מקומיות: בענה, דאלית אל-כרמל, דייר אל-אסד, מגיד אל-כרום, מעלה אפרים, עספיא, פורידיס, קריית ארבע וראמה, עיריות: טייבה וסחינין. יצויין כי 5 מתוכן, הן רשויות שפורקו ב-2009.

² בשנת 2009 פורקו שתי עיריות: "עיר כרמל" ו"שגור" למועצות המקומיות שהיו לפני האיחוד (עיריות אלה אוחדו בשנת 2003 במסגרת תהליך איחוד הרשויות), "עיר כרמל" פורקה לשתי מועצות מקומיות: דאלית אל-כרמל ועספיא, ו"שגור" פורקה לשלוש מועצות מקומיות: מגיד אל-כרום, דייר אל-אסד ובענה.

2.1.2. מועצות אזוריות

בסוף שנת 2009 התגוררו ב-53 מועצות אזוריות כ-696.5 אלף תושבים ב-982 יישובים. יותר מ-60.0 אחוז מהתושבים המתגוררים במועצות אזוריות נמצאים במושבים ובקיבוצים. יחס התלות הממוצע בין האוכלוסייה הנתמכת לאוכלוסייה התומכת הוא 87.4 אחוז, ושיעור מאזן ההגירה הפנימי לאלף תושבים במועצות אזוריות הוא חיובי (17.4).

לוח א. - יישובים במועצות אזוריות, לפי צורת יישוב, 2009

התפלגות האוכלוסייה באחוזים	מספר יישובים	צורת יישוב	סמל צורת יישוב ³
100.0	982	סך הכל	
		יישובים עירוניים, יהודיים	180
3.2	4	9,000 - 5,000 תושבים	
		יישובים עירוניים, יהודיים	190
9.4	22	4,999 - 2,000 תושבים	
		יישובים עירוניים, מושבים	191
0.4	1	4,999 - 2,000 תושבים	
		יישובים עירוניים, קיבוצים	193
0.3	1	4,999 - 2,000 תושבים	
4.3	11	יישובים עירוניים, לא-יהודיים	290
36.9	402	מושבים (לרבות כפרים שיתופיים)	310
3.3	41	מושבים שיתופיים	320
19.9	266	קיבוצים	330
1.2	30	יישובים מוסדיים, יהודיים	340
5.6	61	יישובים כפריים אחרים, יהודיים	350
11.4	109	יישובים קהילתיים	370
		יישובים מוסדיים, לא-יהודיים	440
0.01	1	4,999 - 2,000 תושבים	
4.1	33	יישובים כפריים אחרים, לא-יהודיים	450

³ בשנת 2009 שונו סמלי צורת יישוב משתי ספרות לשלוש ספרות, כמו כן נוספו צורות יישוב חדשות, ראו פרוט באתר האינטרנט של הלמ"ס: **יישובים בישראל**
<http://www.cbs.gov.il/ishuvim/ishuv2009/index2009.xls>

לוח ב. - אוכלוסייה ביישובים עירוניים (1), לפי מועצה אזורית ויישוב עירוני, 2009

מועצה אזורית	יישוב עירוני	אוכלוסייה ביישוב	אחוז אוכלוסייה ביישוב מסך כל האוכלוסייה במועצה האזורית
אבו בסמה	ביר הדאג'	3,934	29.7
	אל סייד	3,428	25.7
	אום בטין	2,246	16.9
אל-בטוף	עוזייר	2,699	41.3
בוסתן אל-מרג'	סולם	2,174	32.2
	כפר מצר	2,395	35.5
ברנר	גבעת ברנר	2,013	31.2
גוש עציון	אלון שבות	2,951	19.7
גזר	נוף איילון	2,124	10.0
דרום השרון	מתן	3,456	14.0
הגלבוע	מוקייבלה	3,102	12.6
	גן נר	2,396	9.8
הגליל התחתון	גבעת אבני	2,049	21.6
זבולון	נופית	2,554	22.4
	אבטין	2,439	21.4
חבל מודיעין	לפיד	2,431	12.3
חוף הכרמל	עתלית	5,302	21.7
	קיסריה	4,166	17.0
לב השרון	צור משה	2,938	14.3
מטה אשר	שייחי דנון	2,439	11.0
מטה בנימין	כוכב יעקב	5,811	12.6
	גבע בנימין	4,157	9.0
	עפרה	3,183	6.9
	עלי	2,928	6.4
	כפר אדומים	3,099	6.7
	חשמונאים	2,588	5.6
	טלמון	2,580	5.6
	שילה	2,005	4.4
כפר האורנים	2,440	5.3	
מטה יהודה	צור הדסה	5,965	14.3
	עין נקובא	2,245	5.4
מרחבים	תפרח	2,519	23.3
משגב	סלמה	2,671	12.3
נחל שורק	יד בנימין	2,814	53.5
עמק חפר	בת חפר	5,225	14.2
עמק יזרעאל	שמשית	2,491	8.0
עמק לוד	כפר חב"ד	4,869	39.1
שומרון	שערי תקווה	4,493	18.3
שפיר	מרכז שפירא	2,156	23.0

(1) יישובים עירוניים המונים 2,000 תושבים ויותר.

במועצות האזוריות קיימים 39 יישובים עירוניים, ובהם מתגוררים 121.5 אלף תושבים בסך הכל. יצוין, כי מאפייני היישובים העירוניים שונים מאלה של יישובים אחרים באותה מועצה אזורית (לדוגמה: קיבוצים, מושבים, יישובים קהילתיים) ולכן הצרכים המוניציפליים שלהם שונים.

בשנת 2009 נגרעו מרשימת היישובים העירוניים: נחלים (מועצה אזורית חבל מודיעין), נרדייה (מועצה אזורית לב השרון), ניצן ב' (מועצה אזורית חוף אשקלון) ונספן יישובים עירוניים: ביר הדאג', אל-אסד, אום בטין (מועצה אזורית אבו בסמה), גבעת ברנר (מועצה אזורית ברנר) ותפרח (מועצה אזורית מרחבים). מספר היישובים העירוניים הגבוה ביותר (9) נמצא במועצה אזורית מטה בנימין.

2.2. דמוגרפיה

2.2.1. אחוז גידול האוכלוסייה

שיעור הגידול הכולל של האוכלוסייה בשנת 2009 (1.8 אחוזים) היה זהה לזה שבשנת 2008. מבין הרשויות המונות 10,000 תושבים ויותר, באבו בסמה נרשם הגידול החיובי הגבוה ביותר של אוכלוסייה – 18.9 אחוז, בעוד שבנצרת עילית נרשמה ירידה של 1.4 אחוזים.

לוח ג. - שיעור גידול האוכלוסייה (1), 2009

הגידול השלילי הגבוה ביותר			הגידול החיובי הגבוה ביותר		
אחוז גידול לעומת 2008 (2)	אוכלוסייה באלפים 2009	רשות מקומית	אחוז גידול לעומת 2008 (2)	אוכלוסייה באלפים 2009	רשות מקומית
-1.4	40.8	נצרת עילית	18.9	13.3	אבו בסמה
-0.7	41.3	טבריה	13.2	46.2	מודיעין עילית
-0.4	38.0	קריית מוצקין	8.8	10.5	באר יעקב

(1) רשויות המונות 10,000 תושבים ויותר.

(2) אחוז גידול האוכלוסייה ב-2009, לעומת נתוני האוכלוסייה במפקד האוכלוסין 2008.

2.2.2. ריבוי טבעי

שיעור הריבוי הטבעי הכלל ארצי, 16.0 לאלף תושבים, דומה לזה שבשנת 2008 (16.1).

לוח ד. - שיעור ריבוי טבעי לאלף תושבים, 2009

רשויות לא-יהודיות		רשויות יהודיות	
שיעור ריבוי טבעי	רשות מקומית	שיעור ריבוי טבעי	רשות מקומית
השיעור הגבוה ביותר			
40.6	ערערה-בנגב	60.0	מודיעין עילית
40.5	לקיה	53.4	ביתר עילית
39.4	תל שבע	47.8	אלעד
35.0	שגב-שלום	43.1	מועצה אזורית נחל שורק
השיעור הנמוך ביותר			
2.8	כפר כמא	-3.6	בינימינה גבעת-עדה
8.5	מעיליא	2.3	סביון
10.0	מזרעה	3.1	נצרת עילית
10.4	פקיעין (בוקיעה)	3.4	קריית ים

שיעור גבוה של ריבוי טבעי נמצא בעיקר ברשויות מקומיות יהודיות בעלות צביון חרדי וברשויות מקומיות לא-יהודיות.

2.2.3. מאזן הגירה פנימית

בשנת 2009 עלה היקף ההגירה הפנימית ב-8.6 אחוזים בהשוואה לשנת 2008 ועמד על 273,867 נכנסים/יוצאים.

לוח ה. - מאזן הגירה פנימית (1), שיעור לאלף תושבים, 2009

השיעור השלילי הגבוה ביותר		השיעור החיובי הגבוה ביותר	
תושבים	רשות מקומית	תושבים	רשות מקומית
-35.7	מועצה אזורית רמת נגב	130.1	אבו בסמה
-29.3	צפת	70.9	מועצה אזורית נחל שורק
-27.6	מעלה אפרים	70.5	הר אדר

(1) רשויות המונות 2,000 תושבים ויותר.

שיעור מאזן ההגירה, לאלף תושבים בשנת 2009 היה -3.8 בתל אביב ו-0.2 בחיפה. בירושלים נמשכה מגמת ההגירה השלילית שהחלה בשנת 2001, ועמדה על שיעור של -9.2 בשנת 2009.

2.3. רווחה

2.3.1. מקבלי דמי אבטלה

השיעורים הגבוהים ביותר של מקבלי דמי אבטלה לאלף תושבים בשנת 2009 (17.0-22.3) נרשמו ברשויות: אור עקיבא, נצרת עילית, שלומי, מגדל העמק, קריית גת, מעלות-תרשיחא, קריית שמונה, בני עייש ואריאל.

2.3.2. מקבלי קצבאות בגין ילדים

במועצה אזורית אבו בסמה נרשם אחוז הגידול החיובי הגבוה ביותר של ילדים שבגינם שולמו קצבאות (44.8 אחוז) בעוד שבמועצה מקומית מזרעה נרשמה ירידה באחוז הילדים בגינם שולמו קצבאות (4.4 אחוזים).

לוח ו. ילדים שבגינם שולמו קצבאות, 2009 – אחוז גידול לעומת 2008

הגידול השלילי הגבוה ביותר		הגידול החיובי הגבוה ביותר	
אחוז גידול	רשות מקומית	אחוז גידול	רשות מקומית
-4.4	מזרעה	44.8	מועצה אזורית אבו בסמה
-3.7	מועצה אזורית בני שמעון	21.8	מועצה אזורית נחל שורק
-2.6	כוכב יאיר	14.1	מועצה אזורית אלונה

בממוצע ארצי אחוז הילדים במשפחות עם 5 ילדים ויותר, מסך כל הילדים מקבלי קצבאות, עמד בשנת 2009 על 21.1 אחוז, זוהי ירידה בהשוואה לשנת 2008 (21.3 אחוז).

לוח ז. ילדים שבגינם שולמו קצבאות – בכלל המשפחות ובמשפחות עם 5 ילדים ויותר, 2009

מועצות מקומיות – האחוז הגבוה ביותר			עיריות – האחוז הגבוה ביותר		
אחוז ילדים במשפחות עם 5 ילדים ויותר (1)	ילדים – סך הכל מקבלי קצבאות בכלל המשפחות	רשות מקומית	אחוז ילדים במשפחות עם 5 ילדים ויותר (1)	ילדים – סך הכל מקבלי קצבאות בכלל המשפחות	רשות מקומית
69.7	6,548	ערעה-בנגב	65.5	22,515	ביתר עילית
68.5	6,723	חורה	62.4	23,912	מודיעין עילית
65.7	3,659	שגב-שלום	60.7	27,006	רהט
65.1	9,059	תל שבע	54.5	71,595	בני ברק
61.3	4,318	לקיה	48.5	40,614	בית שמש

(1) אחוז ילדים במשפחות עם 5 ילדים ויותר מסך כל הילדים שבגינם שולמו קצבאות.

אחוז גבוה של ילדים במשפחות גדולות שבגינם שולמו קצבאות, נמצא ברשויות עם אוכלוסייה דתית-חרדית וברשויות עם אוכלוסייה בדווית.

2.3.3. מקבלי גמלת הבטחת הכנסה

שיעור מקבלי גמלת הבטחת הכנסה ירד ב-2009 והסתכם ב-46.4 נפש לאלף תושבים. כפר שמריהו, אלפי מנשה, מועצה אזורית גן רווה, כוכב יאיר, אלקנה, הר אדר, שוהם וסביון נמנו עם הרשויות שבהן שיעור מקבלי גמלת הבטחת הכנסה לאלף תושבים הוא בין הנמוכים (0.0-1.0). לעומת זאת, תל שבע, לקיה, שגב-שלום, ערערה-בנגב וכסיפה נמנו עם הרשויות שבהן שיעור מקבלי גמלת הבטחת הכנסה לאלף תושבים הוא בין הגבוהים (207.2-346.5).

2.3.4. מבוטחים בקופות חולים

ברשויות הערביות שומרת קופת חולים כללית על חלקה היחסי הגבוה.

לוח ח. - מבוטחים בקופות חולים, 2009

אחוזים					רשות מקומית
קופת חולים				סך הכל	
לאומית	מאוחדת	מכבי	כללית		
9.2	13.6	24.8	52.4	100.0	כלל ארצי
רשויות עם האחוז הגבוה ביותר של מבוטחים בקופת חולים כללית					
0.4	0.0	0.2	99.4	100.0	טובה-זנגרייה
2.1	0.1	0.3	97.6	100.0	עג'ר
1.3	0.8	0.5	97.3	100.0	תל שבע
רשויות עם האחוז הנמוך ביותר של מבוטחים בקופת חולים כללית					
2.4	44.4	45.2	8.0	100.0	קריית יערים
6.2	76.4	3.6	13.8	100.0	קריית ארבע
33.7	48.1	4.2	14.1	100.0	ביתר עילית

2.3.5. צריכת מים למגורים⁴

בשנת 2009 חלה ירידה של כ-11.8 אחוז בצריכת המים למגורים לנפש בעירויות ובמועצות מקומיות⁵ בהשוואה לשנת 2008 (52.4 לעומת 59.4 מ"ק לנפש, בהתאמה).

הרשויות שבהן הייתה צריכת המים הגבוהה ביותר היו מועצות מקומיות בעלות רמה חברתית-כלכלית גבוהה. הרשויות שבהן נמצאה הצריכה הנמוכה ביותר היו מועצות מקומיות לא-יהודיות.

לוח ט. - צריכת מים למגורים בעירויות ובמועצות מקומיות, 2009

הצריכה הנמוכה ביותר		הצריכה הגבוהה ביותר	
מ"ק לנפש	רשות מקומית	מ"ק לנפש	רשות מקומית
23.8	כאבול	268.9	סביון
26.0	בועיינה-נוג'ידאת	191.9	כפר שמריהו
29.4	חורה	102.3	עומר
31.4	קריית ארבע	92.4	מיתר

צריכת המים למגורים לנפש ברשות המקומית שבה הצריכה הגבוהה ביותר, גדולה פי 11.3 מהצריכה לנפש ברשות המקומית שבה הצריכה הנמוכה ביותר.

2.3.6. פסולת מוצקה ביתית, מסחרית וגזם⁶

פסולת ליום לתושב (קילוגרם לנפש) עמדה בשנת 2009 על 1.7 ברמה הכלל ארצית. כמויות הפסולת הגבוהות ביותר נרשמו בעירויות: אילת (3.1 ק"ג לנפש), תל אביב-יפו (2.8), טבריה (2.7), רמת השרון (2.6), הרצלייה (2.4) ואור יהודה (2.4). הכמויות הנמוכות ביותר נרשמו בעירויות: אלעד (1.0), ביתר עילית (1.0), כפר קאסם (1.0), קלנסווה (1.0) ומודיעין עילית (1.1).

הכמויות הגבוהות ביותר נרשמו במועצות המקומיות: כפר שמריהו (4.9), סביון (4.9) ובאר יעקב (4.0). הכמויות הנמוכות ביותר נרשמו במועצות המקומיות: כסיפה (0.4), לקיה (0.5) וערערה בנגב (0.5).

העירויות שבהן כמות הפסולת לתושב היא הגבוהה ביותר הן עירויות שבהן היחס בין האוכלוסייה השוהה לאוכלוסייה המתגוררת הוא גבוה, בשל היותן מרכזי תירות (אילת, טבריה ותל אביב-יפו).

⁴ בעירויות ובמועצות מקומיות.

⁵ 19 רשויות לא דיווחו על צריכת מים בשנת 2009, עבורן נערכו אומדנים.

⁶ - הנתונים המוצגים מתייחסים רק ל-229 רשויות שביצעו מדידה בפועל ודיווחו ללמ"ס או למשרד להגנת הסביבה.

- בחישוב הנתון הכלל ארצי ולפי סך הכל עירויות, מועצות מקומיות ומועצות אזוריות, נכללו גם נתונים זקופים לרשויות שלא התקבלו מהן נתוני מדידה בפועל.

2.4. חינוך

2.4.1. תלמידים בכיתות בחינוך היסודי והעל-יסודי

בשנת הלימודים תשס"ט (2008/09) הפעילה מערכת החינוך היסודי והעל-יסודי 4,568 בתי ספר⁷ ובהם כ-56 אלף כיתות. בכיתות אלו למדו כ-1,473.3 אלף תלמידים. הממוצע הארצי עמד על 26 תלמידים לכיתה, נמוך יותר בהשוואה לשנת 2008.

צפיפות נמוכה של תלמידים לכיתה נמצאה בקציר-חריש, בעמנואל, במועצה אזורית תמר, ביסוד המעלה, ביבנאל, ובמועצה אזורית מגילות ים-המלח (בין 13 ל-18 תלמידים לכיתה). לעומת זאת, צפיפות גבוהה נרשמה בקלנסווה, בזמר, בריינה, באורנית, בעומר, בלקיה, בתל מונד וביפע (בין 32 ל-33 תלמידים לכיתה).

2.4.2. אחוז הזכאים לתעודת בגרות מסך כל תלמידי כיתות יב

האחוז הכלל ארצי עלה בשנת תשס"ט ל-54.2 אחוז בהשוואה ל-51.7 אחוז בשנת תשס"ח.

בשנת תשס"ט נרשם אחוז הזכאים הגבוה ביותר ברשויות: כפר תבור (89.1), הר אדר (87.3), שוהם (86.8) וכוכב יאיר (85.1). אחוז הזכאים הנמוך ביותר נרשם ברשויות: ביר אל-מכסור (25.6), אבו סנאן (26.6) וכפר ברא (27.9).

בערים הגדולות היה אחוז הזכאים: 66.9 בתל אביב-יפו, 66.9 בחיפה, 62.3 בפתח תקווה, 61.4 בראשון לציון, 59.6 באשדוד ו-31.9 בירושלים (חינוך עברי בלבד).

2.4.3. אחוז הזכאים לתעודת בגרות, שעמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות, מסך כל תלמידי כיתות יב

האחוז הכלל ארצי הגיע בשנת תשס"ט ל-45.6 אחוז לעומת 44.0 אחוז בשנת תשס"ח.

בשנת תשס"ט נרשם אחוז הזכאים הגבוה ביותר ברשויות: הר אדר (83.6) כוכב יאיר (81.9), וכפר תבור (81.8). האחוז הנמוך ביותר נרשם ברשויות: מגיד אל-כרום (16.6), אלעד (16.9) וביר אל-מכסור (17.3).

2.5. עמדות הציבור (על-פי ממצאי הסקר החברתי לשנת 2009⁸ בערים המונות 100,000 תושבים ויותר)

2.5.1. שביעות רצון כללית מאזור המגורים

אחוז גבוה של תושבים מרוצים מאזור המגורים⁹ נמדד בראשון לציון (90.0), ברמת גן (89.6) ובתל אביב-יפו (89.0). אחוז נמוך של תושבים מרוצים מאזור המגורים נמדד באשקלון (75.7) ובירושלים (78.1).

⁷ בספירת בתי ספר לפי דרג חינוך נספר פעמיים בית ספר שמתקיימים בו לימודים ביותר מדרג חינוך אחד, לדוגמה חטיבת ביניים ותיכון. הנתונים כוללים חסרי מעמד מוניציפלי.

⁸ אוכלוסיית בני 20 ומעלה. ראו: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (2011). הסקר החברתי 2009. פרסום מס' 1433 ירושלים.

⁹ מרוצים – כולל קטגוריות "מרוצה מאוד" ו"מרוצה".

2.5.2. שביעות רצון מהניקיון באזור המגורים

אחוז גבוה של תושבים מרוצים מהניקיון באזור המגורים, נמדד בראשון לציון (70.3), בחולון (70.1) וברמת גן (62.4). אחוז נמוך של תושבים מרוצים מהניקיון באזור המגורים נמדד בבאר שבע (36.2), ברחובות (38.3) ובבני ברק (41.2).

2.5.3. שביעות רצון מכמות השטחים הירוקים, הגנים הציבוריים והפרקים באזור המגורים

אחוז גבוה של תושבים מרוצים מכמות השטחים הירוקים באזור המגורים, נמדד ברמת גן (78.9), בחולון (74.2) ובבת ים (69.2). אחוז נמוך של תושבים מרוצים מכמות השטחים הירוקים באזור המגורים, נמדד בבני ברק (22.0), בבאר שבע (34.4) ובירושלים (36.3).

2.6. נתוני ביצוע תקציב של הרשויות המקומיות¹⁰

רשויות שבהן ההכנסות העצמיות גדולות מתאפיינות ברמה חברתית-כלכלית גבוהה או בהכנסות גדולות משירותים מסחריים ביחס לגודל האוכלוסייה. לדוגמה, מועצה אזורית תמר מהווה מרכז תירותי ותעשייתי, ומתאפיינת בצפיפות נמוכה של האוכלוסייה (ליחידת שטח שיפוט).

לוח י. - אחוז הכנסות עצמיות מהתקציב הרגיל, 2009

האחוז הנמוך ביותר		האחוז הגבוה ביותר	
אחוז	רשות מקומית	אחוז	רשות מקומית
2.7	מועצה אזורית אבו בסמה	95.3	כפר שמריהו
15.8	מועצה אזורית הר חברון	94.1	מועצה אזורית תמר
16.0	לקיה	93.7	סביון
19.3	מועצה אזורית אל-בטוף	91.3	ראש פינה
20.7	כעביה-טבאש-חג'אג'רה	88.6	תל אביב-יפו

בנתוני השתתפות הממשלה ביחס להכנסות בתקציב הרגיל המצב הפוך – ככל שהשתתפות הממשלה גבוהה יותר, אחוז ההכנסות העצמיות נמוך יותר.

¹⁰ בשנת 2009 לא התקבלו נתונים עבור מועצות מקומיות: בענה, דאלית אל-כרמל, דייר אל-אסד, מגיד אל-כרום, מעלה אפרים, עספיא, פורידיס, קריית ארבע וראמה, ועבור עיריות: טייבה וסחינין.

3. הגדרות והסברים

3.1. כללי

סמל יישוב: לכל יישוב מבין 1,182 היישובים יש סמל בן ארבע ספרות. מערכת סמלי היישובים נבנתה בעיקר כדי לסייע לפעילות ממוחשבת של מערך מרשם האוכלוסין במשרד הפנים ושל רישומי המען של תושבי המדינה. המערכת היא דינמית ומנוהלת בלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

סמל: בעיריות ובמועצות מקומיות הסמל זהה לסמל יישוב (בן ארבע ספרות), ואילו במועצות אזוריות הסמל זהה למעמד המוניציפלי (בן שתי ספרות).

מחוז: המחוזות הוגדרו לפי החלוקה המינהלית הרשמית של מדינת ישראל. על-פי חלוקה זו קיימים בארץ 6 מחוזות. כמו כן, נוסף אזור יהודה והשומרון כדי לאפיין את היישובים היהודיים ואוכלוסייתם הנמצאים באזור זה.¹¹

3.1.1. סיווג הרשויות המקומיות

מעמד מוניציפלי

בהתאם להסדרים חוקיים ומינהליים מבחינים בין שלושה סוגי רשויות מקומיות:

1. **עירייה:** רשות מקומית של יישוב אחד בלבד, שקיבל מעמד של עירייה.
 2. **מועצה מקומית:** רשות מקומית של יישוב אחד בלבד, שאין לו מעמד של עירייה.
 3. **מועצה אזורית:** רשות מקומית הכוללת יישובים כפריים אחדים. לפעמים נכללים בתחומי מועצה אזורית גם יישובים עירוניים. חלק מיישובים עירוניים אלה עשויים לקבל במועד מאוחר יותר מעמד של מועצה מקומית.
- נוסף על אלה ישנם 3 יישובים שהם חסרי מעמד מוניציפלי: מקווה ישראל, נווה אבות ושני. הם נמצאים בשטח שאינו שייך לאף רשות מוניציפלית.
- דת רוב האוכלוסייה ברשות המקומית** – הרשויות המקומיות נחלקות ל"רשויות יהודיות" ול"רשויות לא-יהודיות" בהתאם לרוב האוכלוסייה ברשות המקומית. בדרך כלל יש ברשויות המקומיות רוב מוחלט ליהודים או לערבים.

¹¹ ראו גם: **יישובים בישראל** באתר האינטרנט של הלמ"ס: <http://www.cbs.gov.il/ishuvim/ishuv2008/info2008.pdf>

3.1.2. סיווגי היישובים

יישוב: מקום מאוכלס בקביעות, המקיים את התנאים האלה:

1. גרים בו בקביעות 40 בוגרים או יותר.

2. בעל מינהל עצמי.

3. אינו נמצא בתחום המוניציפלי של יישוב אחר.

4. מוסדות התכנון אישרו את הקמתו.

צורת יישוב: צורת היישוב נקבעה, ככל האפשר, לפי המצב בפועל ולפי ההגדרות שלהלן. אין בקביעה זו כדי להשליך על מעמדו של יישוב על-פי דין.

היישובים נחלקים לשתי קבוצות עיקריות: יישובים עירוניים ויישובים כפריים.

א. **יישובים עירוניים:** מונים 2,000 תושבים ויותר, ומסווגים לקבוצות לפי גודלם (כולל גם יישובים בעלי אופי כפרי שמנו מעל 2,000 תושבים). החל במפקד 2008 נקבעו חלוקות חדשות בסיווג היישובים העירוניים. צורת היישוב +200,000 פוצלה לשתי קבוצות: 200,000-499,000 ו-500,000+. צורת היישוב 2,000-9,999 פוצלה אף היא לשתי קבוצות: 2,000-4,999 ו-5,000-9,999. בצורת היישוב 2,000-4,999 ניתן ביטוי גם לאופיים הכפרי של יישובים אלו (קיבוצים, מושבים).

ב. **יישובים כפריים:** מונים פחות מ-2,000 תושבים (גם אם אינם חקלאיים), ומסווגים לפי צורות יישוב אלה:

מושב – יישוב כפרי המאורגן כאגודה שיתופית, ויש לו זכות לנחלות חקלאיות (לפי משמעות מונח זה במינהל מקרקעי ישראל). זהו יישוב של יחידות משפחתיות, אשר כל אחת מהן היא יישות כלכלית עצמאית. חלק מהייצור ומהמינהל הכלכלי הוא בידי האגודה השיתופית, ורמת השיתוף נקבעת על-ידי התושבים.

מושב שיתופי – יישוב כפרי שיתופי, שבו הייצור והשיווק מבוצעים במשותף, ואילו הצריכה מתבצעת באופן פרטי.

קיבוץ – יישוב כפרי שיתופי, שבו הייצור, השיווק והצריכה מאורגנים על בסיס שיתופי.

יישוב מוסדי – מוסד בעל תכונות של יישוב, שאינו כלול בתחום המוניציפלי של יישוב אחר.

יישוב קהילתי – יישוב המאורגן כאגודה שיתופית, שאין לו זכות לנחלות חקלאיות, ושב תחומי הפעולה של האגודה השיתופית (היצרני, הצרכני, המוניציפלי והחברתי) והיקפה נקבעים בידי התושבים.

יישוב כפרי אחר – יישוב המונה פחות מ-2,000 תושבים ושאינו נכלל בסוגי היישובים האחרים.

גרים מחוץ ליישובים – קבוצות של אוכלוסייה המתגוררות מחוץ לתחומי שטח השיפוט של יישובים מוכרים. במקומות שבהם מתגוררת אוכלוסייה זו לא מתקיימות כל ההגדרות האופייניות ליישוב (כפי שמוגדר לעיל). קבוצה זו נכללת באוכלוסייה הכפרית.

באוכלוסיית הגרים מחוץ ליישובים נכללות גם האוכלוסיות של מקומות, של שבטי הבדווים, של בודדים הגרים מחוץ לתחומי יישובים וכו'. אוכלוסיית גרים מחוץ ליישובים אינה נכללת בסך כל המועצות האזוריות וגם לא בנתוני כל מועצה אזורית בנפרד.¹²

3.1.3. שינויים בעקבות איחוד הרשויות, 2003

בשנת 2003, על-פי החלטת הממשלה, נחקק חוק איחוד הרשויות, במסגרת התכנית להבראת כלכלת ישראל. החוק נכנס לתוקף באוקטובר 2003. במסגרת החוק אוחדו מספר רשויות מקומיות לרשות מקומית אחת וצורפו רשויות מקומיות קטנות לרשות מקומית גדולה. כמו כן, ישנן רשויות מקומיות קטנות ששינו את מעמדן המוניציפלי והחל בשנת 2003 שייכות למועצה אזורית ואינן מהוות מועצה מקומית.

שם הרשות המאוחדת	היישובים המאוחדים ¹³
קדימה צורן	קדימה, צורן
מודיעין-מכבים-רעות*	מודיעין, מכבים-רעות
בנימינה-גבעת עדה*	בנימינה, גבעת עדה
באקה-גית*	באקה אל-גרביה, גית
יהוד	יהוד, נווה אפרים-מונסון
סביון	סביון, גני יהודה
כוכב יאיר	כוכב יאיר, צור יגאל
* שם זמני.	

יישוב	השינוי
שבי ציון	צורף למועצה אזורית מטה אשר
עתלית וכפר גלים	צורפו למועצה אזורית חוף הכרמל
רמות השבים	צורף למועצה אזורית דרום השרון
כנרת (מושבה)	צורף למועצה אזורית עמק הירדן

3.1.4. ממוצע מרחקים במועצות אזוריות

מרכז תפקודי של מועצה אזורית: מיקום משרדי המועצה האזורית. ברוב המועצות האזוריות יש מרכז תפקודי אחד, במיעוטן קיימים שני מרכזים או יותר¹⁴.

סכום המרחקים: הנתון הבסיסי הוא המרחק ממרכז היישוב אל המרכז התפקודי של המועצה האזורית, לפי מסלולי הכביש הקצרים הקיימים בין שתי נקודות אלו, עבור כל יישוב וכל מועצה.

¹² ראו גם: יישובים בישראל באתר האינטרנט של הלמ"ס:

<http://www.cbs.gov.il/ishuvim/ishuv2008/info2008.pdf>

¹³ בשנת 2009 פורקו שתי עיריות: "עיר כרמל" ו"שגור" למועצות המקומיות שהיו לפני האיחוד (עיריות אלה אוחדו בשנת 2003 במסגרת תהליך איחוד הרשויות), "עיר כרמל" פורקה לשתי מועצות מקומיות: דאלית אל-כרמל ועספיא, ו"שגור" פורקה לשלוש מועצות מקומיות: מגיד אל-כרום, דייר אל-אסד ובענה.

¹⁴ במועצות אזוריות שבהן יש יותר ממרכז תפקודי אחד, חושבו המרחקים ממקום מושבו של ראש המועצה.

המרחקים נמדדו עבור נתוני כבישים לשנת 2006 והתבססו על שכבת הכבישים של חברת מפה, שכבת היישובים הנקודתית לשנת 2006 ושכבת המועצות האזוריות של תחום ממ"ג בלמ"ס.

ממוצע המרחקים: סכום המרחקים מחולק במספר היישובים, עבור כל מועצה אזורית.

3.1.5. רמה חברתית-כלכלית של אוכלוסיית הרשויות המקומיות

במחקר שנערך לאחרונה בלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בהזמנת משרד הפנים, בנושא אפיון הרשויות המקומיות, לפי הרמה החברתית-כלכלית של האוכלוסייה בשנת 2006,¹⁵ גובשו שני מדדים נפרדים כדלקמן:

1. **רמה חברתית-כלכלית עבור 197 העיריות והמועצות המקומיות:** העיריות והמועצות המקומיות סווגו ל-10 אשכולות הומוגניים, לפי הרמה החברתית-כלכלית שלהן, כאשר אשכול 1 מציין את הרמה החברתית-כלכלית הנמוכה ביותר ואשכול 10 – את הרמה הגבוהה ביותר.

2. **רמה חברתית-כלכלית עבור 54 מועצות אזוריות:** המדד של המועצות האזוריות חושב בנפרד בשל אופיין המיוחד לעומת שאר הרשויות המקומיות. גם המועצות האזוריות סווגו, באותה שיטה, ל-10 אשכולות הומוגניים המהווים קנה מידה השוואתי בתוך מגזר המועצות האזוריות.

נוסף על כך, נערכה התאמה של האשכולות במועצות האזוריות לאשכולות של העיריות והמועצות המקומיות. תוצאות ההתאמה מהוות קנה מידה השוואתי בתוך כלל הרשויות המקומיות תחת הכותרת: **רמה חברתית-כלכלית מותאמת (משולבת).**

שני המדדים התבססו על נתונים ממקורות מינהליים ואחרים המתייחסים לשנת 2006, וחושבו באמצעות שיטות סטטיסטיות מתקדמות.

המדד עבור העיריות והמועצות המקומיות חושב על בסיס 14 משתנים מהתחומים הבאים: דמוגרפיה, רמת חיים, השכלה וחינוך, תעסוקה ואבטלה וגמלאות.

המדד עבור המועצות האזוריות חושב על בסיס 9 משתנים מהתחומים: דמוגרפיה, השכלה וחינוך, רמת חיים, תעסוקה ואבטלה.

3.2. דמוגרפיה

3.2.1. אוכלוסייה

אוכלוסייה קבועה (דה יורה) כוללת תושבים קבועים בעלי אזרחות ישראלית ותושבי קבע ללא אזרחות ישראלית (לרבות אלה הנעדרים מישראל פחות משנה בעת האומדן) הגרים בשטח מדינת ישראל וביישובים היהודיים באזור יהודה והשומרון. עד שנת 2008 האוכלוסייה כללה אומדן של התיירים והתושבים הארעיים השוהים בישראל למעלה משנה (למעט דיפלומטים ואנשי או"ם). אומדני האוכלוסייה המבוססים על מפקד אוכלוסין 2008 כוללים את האוכלוסייה הרשומה במרשם האוכלוסין בלבד. אלה שאינם רשומים במרשם האוכלוסין לא נכללים באומדן גם אם שהו בישראל למעלה משנה. אומדני

¹⁵ ראו: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (2009). אפיון רשויות מקומיות וסיווג לפי הרמה החברתית-כלכלית של האוכלוסייה 2006. ירושלים.

האוכלוסייה אינם כוללים את אוכלוסיית העובדים הזרים (עובדים מחו"ל) בעלי אשרת עבודה. אוכלוסייה זו נאמדה בכ-220 אלף נפש בסוף שנת 2009 וחלקם שהו בישראל יותר משנה.

אוכלוסייה – סך הכל (סוף 2009): בפרופיל של סך הכל עיריות וסך הכל מועצות מקומיות – האוכלוסייה כוללת רק יישובים בעלי מעמד מוניציפלי. בפרופיל של סך הכל מועצות אזוריות (בדומה לפרופיל של כל מועצה אזורית) – האוכלוסייה אינה כוללת את הגרים מחוץ ליישובים, ואילו בפרופיל הארצי האוכלוסייה כוללת גם יישובים חסרי מעמד מוניציפלי וגם גרים מחוץ ליישובים.

גיל: מספר השנים השלמות שמלאו לאדם עד תאריך האומדן.

יחס תלות

היחס שבין האוכלוסייה הנתמכת לבין האוכלוסייה התומכת. האוכלוסייה הנתמכת כוללת ילדים בגיל 0-19 ואוכלוסייה מבוגרת בגיל +65. האוכלוסייה התומכת כוללת את האוכלוסייה בגיל העבודה (20-64). היחס מוצג כשיעור לאלף ומחושב לפי הנוסחה:

$$1000 * \left\{ \frac{(\text{בני } 0-19) + (\text{בני } +65)}{(\text{בני } 20-64)} \right\}$$

3.2.2. קבוצת אוכלוסייה ודת¹⁶

יהודים ואחרים: כולל יהודים, נוצרים לא-ערבים ואנשים שאינם מסווגים לפי דת במשרד הפנים.

ערבים: כולל מוסלמים, נוצרים-ערבים ודרוזים.

3.2.3. גידול האוכלוסייה

מרכיבי השינוי של האוכלוסייה הקבועה הם: ריבוי טבעי (לידות פחות פטירות) ומאזן הגירה (ראו הגדרות בהמשך).

לידות חי ופטירות

הנתונים על לידות ופטירות מבוססים על הפרטים האישיים שבמרשם התושבים וכן על אלה המופיעים בטופסי "הודעת לידת חי", "הודעת פטירה" ו"הודעה על לידת עובר מת".

הנתונים על לידות כוללים לידות שאירעו בישראל (כולל אזור יהודה והשומרון) שבהן לפחות לאחד ההורים הייתה תעודת זהות ישראלית. הנתונים אינם כוללים לידות שאירעו בחו"ל לאזרחי ישראל.

יישוב הלידה: היישוב נקבע לפי יישוב המגורים של האם.

הנתונים על פטירות כוללים פטירות של תושבים קבועים ושל עולים בכוח, ואינם כוללים מקרי מוות של תושבים ישראלים ששהו בחו"ל, של תיירים או של עובדים זרים שנפטרו בארץ.

יישוב הפטירה: היישוב נקבע לפי כתובתו האחרונה של הנפטר.

ריבוי טבעי: ההפרש בין לידות חי לבין פטירות, בתקופה מוגדרת.

שיעור ריבוי טבעי ל-1,000 תושבים בכל רשות מקומית חושב לפי אוכלוסייה ממוצעת.

¹⁶ ראו גם: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (2010). *שנתון סטטיסטי לישראל 2010*. ירושלים. פרק 2 – אוכלוסייה (עמ' 79-83).

תינוק: יילוד שטרם מלאה לו שנת חיים אחת.

שיעור לאלף לידות חי: שיטת הצגה – כל השיעורים, הממוצעים וכד' המבוססים על 5 עד 19 מקרים במונה, ניתנים בסוגריים, ואלה המבוססים על פחות מ-5 מקרים מסומנים בשתי נקודות (...).¹⁷

הגירה

מאזן הגירה ביישוב: ההפרש בין מספר הנכנסים ליישוב לבין מספר היוצאים ממנו בשנה קלנדרית. כולל עולים ועולים בכוח, תיירים ששינו את מעמדם לעולים או לעולים בכוח, כניסות לשם איחוד משפחות, עולים בכוח חוזרים, תושבים קבועים ששבו לישראל אחרי שהייה של יותר מ-12 חודשים בחו"ל ואזרחים עולים. מכל אלה מופחתים התושבים ששהו בחו"ל יותר מ-12 חודשים ועולים בכוח שיצאו לחו"ל.¹⁸

השתקעות ראשונה של עולים: הנתונים מתייחסים ליישוב המגורים הראשון של העולים. מעבר של עולים ליישובים אחרים נכלל בהגירה בין יישובים (הגירה פנימית). הנתון אינו כולל אזרחים עולים ועולים בכוח ששינו מעמדם לעולים.

הגירה פנימית: שינוי יישוב המגורים של תושבים במדינה בשנה קלנדרית.

הנתונים על הגירה פנימית בין יישובים מבוססים על העיבודים שנעשו מתוך קובץ השינויים, כפי שנרשמו במרשם התושבים במשרד הפנים, על-פי הודעות התושבים על שינוי כתובת. הנתונים אינם כוללים השתקעות ראשונה של עולים, אבל כוללים שינויי כתובת של עולים.¹⁹

3.3. שכר רווחה²⁰

3.3.1. מקבלי דמי אבטלה (ממוצע חודשי): לדמי אבטלה זכאי מובטל שהיה שכיר וחיפש עבודה דרך שירות התעסוקה, בתנאי שהשלים תקופת אכשרה כמוגדר בחוק. ניתן לקבל דמי אבטלה מגיל 20 שנה ועד גיל הפרישה הקבוע בחוק לגבי גברים.

על-פי חוק ביטוח אבטלה, מובטל זכאי לתשלום דמי אבטלה עבור תקופה מרבית של 50, 67, 100, 138 או 175 יום, בהתאם לגילו ולמספר ילדיו. הוא יכול למצות את מספר הימים האלה במשך שנה ממועד תחילת האבטלה שלו. החל ביולי 2007 חיילים משוחררים זכאים לדמי אבטלה רק אם צברו תקופת אכשרה של 6 חודשי עבודה תוך שנה משחרורם. לפני כן חיילים משוחררים היו פטורים מצבירת תקופת אכשרה. הם זכאים לתשלום דמי אבטלה לתקופה מרבית של 70 יום.

על-פי חוק ביטוח אבטלה, מובטל שנשלח על-ידי שירות התעסוקה לקורס להכשרה מקצועית זכאי לדמי אבטלה מופחתים. זאת עקב תיקון לחוק שהחל ביולי 2002, לפיו מנוכים מדמי האבטלה של הלומד בהכשרה מקצועית 30 אחוז מהגמלה. מובטל זה אינו מתייצב בשירות התעסוקה ואינו נרשם באופן שוטף

¹⁷ ראו גם: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (2010). *שנתון סטטיסטי לישראל 2010*. ירושלים. פרק 3 – תנועה טבעית (עמ' 165-169).

¹⁸ להגדרות "עולה", "אזרח עולה" ו"עולה בכוח" ראו גם: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (2010). *שנתון סטטיסטי לישראל 2010*. ירושלים. פרק 4 – עלייה והגירה (עמ' 225-226).

¹⁹ ראו גם: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (2010). *שנתון סטטיסטי לישראל 2010*. ירושלים. פרק 2 – אוכלוסייה (עמ' 79-83).

²⁰ בנושא רווחה (גמלאות וקצבאות) ראו הגדרות והסברים מפורטים בפרסום: *המוסד לביטוח לאומי (2008)*. *מערכת הביטוח הלאומי בישראל*. ירושלים. מתפרסם באתר האינטרנט של המוסד לביטוח לאומי.

ככל המובטלים האחרים. כלומר, מקבלי דמי אבטלה הלומדים בהכשרה מקצועית אינם מחפשי עבודה ואינם נכללים בין דורשי העבודה או בין הבלתי מועסקים.

במניין מקבלי דמי אבטלה נכללים רק מי שקיבלו דמי אבטלה בפועל. לא נכללים מובטלים שהיו זכאים לדמי אבטלה אך לא היו זכאים לתשלום בפועל. (אלה היו בעיקר מובטלים בימי המתנה או מובטלים שמיצו את זכאותם לתשלום אך טרם הסתיימה שנת אבטלתם. הם ממשיכים להתייצב בשירות התעסוקה ולפיכך הם יכולים עקרונית להשתלב בהכשרה מקצועית ולקבל דמי אבטלה).

בשנת 2009, התווספה לאוכלוסיית מקבלי דמי אבטלה הזכאים לפי חוק, קבוצה של מובטלים שקיבלו דמי אבטלה, שזכאותם נקבעה לפי הסכם. הסכם זה נחתם בעקבות המשבר הכלכלי שפרץ בסוף שנת 2008, היה מלווה בעלייה של יותר מ-7.5 אחוזים בשיעור האבטלה. על-פי ההסכם, מובטל בן 25 ויותר, שפוטר מעבודתו וצבר תקופת עבודה של 9 חודשים ב-18 החודשים שקדמו לאבטלתו (במקום 12 מתוך 18 חודשים, לפי חוק), זכאי לגמלה בגובה דמי אבטלה המגיעים לו, ולמשך תקופה שאינה עולה על מחצית התקופה המרבית לתשלום דמי אבטלה. הסכם זה הוחל ביוני 2009 ופג בפברואר 2010, כאשר שיעור האבטלה לא עבר את סף 7.5 אחוזים.

3.3.2. מקבלי קצבת זקנה ושאיירים

קצבת זקנה: לפי חוק הביטוח הלאומי משולמת למבוטח שצבר תקופת אכשרה שמזכה בקצבה, בהגיעו לגיל המזכה בקצבת זקנה (גיל פרישה או גיל הזכאות לקצבת זקנה). גיל הפרישה הוא הגיל שבו זכאי מבוטח לקצבת זקנה בהתאם למבחן הכנסות. גיל הפרישה בינואר 2009 היה 67 שנים לגבר ו-62 שנים לאישה. גיל הזכאות לקצבת זקנה ללא מבחן הכנסות בינואר 2009 היה 70 שנים לגבר ו-67 שנים לאישה.

מקבלי קצבת שאירים: אלמנים, אלמנות וילדים, המקבלים קצבה לאחר פטירתם של המבוטחים.

השלמת הכנסה: משולמת למי שהכנסתו מעבודה או ממקור אחר נמוכה מרמת ההכנסה המינימלית לקיום כפי שנקבעה בחוק.

3.3.3. מקבלי גמלת הבטחת הכנסה

הבטחת הכנסה: משולמת למי שאינו מסוגל להבטיח לעצמו הכנסה מעבודה ואיננו זכאי לתשלומים ממקורות אחרים.

הנתונים המופיעים בפרופיל הרשויות מתייחסים לסך כל הנפשות (כולל ילדים במשפחה) המקבלות גמלת הבטחת הכנסה בגיל העבודה, לפחות חודש אחד במשך השנה.

3.3.4. מקבלי גמלת סיעוד

גמלת סיעוד: זכאים לגמלת סיעוד הם אישה וגבר בגיל הפרישה, התלויים במידה רבה בעזרת הזולת בביצוע רוב פעולות היום-יום, או הזקוקים להשגחה, למעט מי שנמצא במוסד סיעודי או מי שרוב הוצאות החזקתו במוסד אחר הוא על חשבון גוף ציבורי. הזכות לגמלה ושיעורה מותנים במבחן הכנסות.

3.3.5. מקבלי גמלאות: נכות כללית, ניידות, נכות מעבודה ותלויים

גמלת נכות כללית: קצבה זו משולמת למבוטח, אשר כתוצאה מליקוי גופני, שכלי או נפשי מתקיים בו אחד מאלה: אין לו כושר להשתכר מעבודה או ממשלח יד והשתכרותו בפועל נמוכה מ-25 אחוז מהשכר הממוצע לפי חוק הביטוח הלאומי לעניין גמלאות ודמי ביטוח, או שכושרו להשתכר וכן השתכרותו בפועל צומצמו, עקב הליקוי, ב-50 אחוז ויותר.

גמלת ניידות: משולמת למוגבלים בניידות. לנכה שדרגת מוגבלותו בניידות גבוהה מ-40 אחוז והוא בעל רישיון נהיגה בתוקף, או לנכה שאינו נוהג בעצמו ודרגת מוגבלותו בניידות היא לפחות 60 אחוז. הגמלה כוללת:

- הלוואה עומדת לכיסוי המסים החלים על הרכב המאושר על-פי הכללים שנקבעו, ומוחזרת בעת מכירת הרכב.
- קצבת ניידות חודשית, המשולמת למוגבל בניידות עבור הוצאות הניידות שלו, בתנאים מסוימים נוספים.

לבעלי נכות קשה ביותר משולמת בתנאים מסוימים גמלה אף אם אין ברשותם רכב.

גמלאות נכות מעבודה:

- קצבת נכות מעבודה משולמת למבוטח שנפגע בתאונת עבודה או שחלה במחלת מקצוע, וכתוצאה מכך אינו מסוגל לעבוד בעבודתו ואף לא בעבודה מתאימה אחרת, ולא עבד למעשה. הקצבה משולמת לנכים שדרגת נכותם הקבועה 20 אחוז ויותר (9 אחוזים לדרגת נכות זמנית), לפי דרגת הנכות ובשיעור יחסי להכנסתו של הנפגע.
- מענק נכות מעבודה ניתן לנכים שדרגת נכותם 9 אחוזים עד 20 אחוז.
- קצבה מיוחדת ומענק מיוחד משולמים לנכים שדרגת נכותם 75 אחוז ויותר וכן לנכים עם קשיי הליכה שדרגת נכותם 65-74 אחוז.

גמלאות תלויים בנפגעי עבודה:

- קצבת תלויים משולמת לשאירי מבוטח שנהרג או שנפטר עקב פגיעה בעבודה ולאחיה שהיו תלויים בו לפרנסתם. גובה גמלת התלויים תלוי בהכנסת המבוטח ערב פגיעתו ובמספר התלויים בו.
 - מענק תלויים לאלמנה שאין עמה ילדים ושטרם מלאו לה 40 שנה בעת פטירת המבוטח.
- גמלאות תלויים נוספות: מענק נישואין, שיקום מקצועי, דמי מחיה ליתומים, מענק בר-מצווה, מענק עקב פטירה.

3.3.6. משפחות המקבלות קצבאות בגין ילדים עד גיל 18

קצבת ילדים: משולמת למשפחה בגין ילדיה (ילד שטרם מלאו לו 18 שנה). הקצבה המשפחתית מורכבת מצירוף הקצבאות המשולמות עבור כל ילד זכאי במשפחה. הקצבה מחושבת לפי ערך נקודת קצבה הקבוע בחוק. נקודת קצבה מעודכנת בתחילת כל שנת מס במלוא עליית מדד המחירים לצרכן בשנה שחלפה.

בפרופיל הכלל ארצי הנתונים כוללים "חסרי מעמד מוניציפלי" ו "לא ידוע".

3.3.7. מבוטחים בקופות החולים

החל באחד בינואר 1995 חוק ביטוח בריאות ממלכתי קובע שכל תושב במדינת ישראל מבוטח בביטוח בריאות. **קופות חולים:** הנתונים מתייחסים ל-4 קופות החולים שאישר שר הבריאות עד כה (כללית, מכבי, מאוחדת ולאומית).

מבוטחים בקופות חולים (סוף שנה) – הנתונים נכונים ל-30.11.2009.

ייתכן שמספר המבוטחים גבוה ממספר התושבים בסוף השנה ביישובים מסוימים, עקב חוסר עדכון ברישום.

3.3.8. שכירים ועצמאים

האוכלוסייה הנחקרת כוללת את כל הבוגרים המבוטחים על-פי חוק הביטוח הלאומי ועל-פי חוק ביטוח בריאות ממלכתי. הנתונים מבוססים על דיווחי שכר והכנסה לשנת 2008 כפי שנקלטו במוסד לביטוח לאומי עד מועד הכנת העיבודים (1 ביוני 2010).

השכר החודשי והשכר השנתי הממוצע של שכירים

שכיר: מי שבינו לבין מעסיקו קיימים יחסי עובד ומעביד ומקבל שכר ממעסיקו הרשום במס הכנסה ובביטוח הלאומי והמדווח על תשלום מדי חודש. כל עוד משולם שכר (גם בעת היעדרות עקב מחלה, חופשה, לימודים וכו') העובד נחשב לשכיר. שכיר שהיה מועסק בכמה מקומות עבודה, נספר בעיבודים אלו רק פעם אחת, כך שהנתונים משקפים את מספר השכירים ולא את מספר משרות השכיר.

הנתונים מתייחסים לעובד שעבד לפחות חודש אחד בשנה כשכיר. בקבוצה זו נכללו השכירים שהיו במשך השנה גם עצמאים.

שכר: שכר ברוטו לחודש ששולם לעובד השכיר, לפני ניכויים למס הכנסה וניכויים אחרים. השכר כולל שכר יסוד, תוספות יוקר, תוספות ותק, מקדמות, תשלומים בעבור שעות נוספות, פרמיות, תגמולים, קצובות, מענקים ותוספות למיניהן (שוטפים או חד-פעמיים), כמו כוננויות, תורנויות, "חודש 13", קצובת נסיעה, גמול השכלה, גמול השתלמות, תשלומים בעד אחזקת רכב, דמי הבראה וכו'.

השכר ברוטו אינו כולל הוצאות נלוות שהמעסיק מפריש לקרנות (כגון קרנות פנסיה או קופות גמל), לביטוח לאומי ולביטוח בריאות, למס מעסיקים ועוד.

שכר חודשי ממוצע של שכיר במשך השנה: מתקבל על-ידי חלוקת סכומי השכר ברוטו ששולמו לשכירים במשך השנה ב-12 חודשי עבודה אפשריים של השנה ובמספר השכירים. הנתונים מתייחסים לשכר שקיבל העובד מכל המשרות שבהן עבד במשך השנה.

שכר מינימום: השכר המינימלי ברוטו לחודש שנקבע בחוק לעובד שכיר.

שכר המינימום והממוצע לשנת 2008:

שכר מינימום – 3,780 ש"ח לחודש עבודה.

שכר ממוצע – 8,518 ש"ח לחודש עבודה.

נתוני השכר ששולם במשך השנה ומספר חודשי העבודה מבוססים על דיווח המעסיקים למס הכנסה (טופס 126). נוסף על כך מתנהל דיווח נפרד על השכר (בסיס הגבייה) של חברי הקיבוצים הנחשבים כשכירים על-

פי חוק הביטוח הלאומי, על השכר של עובדים במשק בית ועל מקבלי פנסיה מוקדמת. הנתונים האלה מעובדים במוסד לביטוח לאומי.²¹

הכנסה ממוצעת לחודש בשנה של עצמאי²²

עצמאי: מי שעוסק במשלח ידו ואינו עובד שכיר, והתקיים בו אחד מאלה:

- א. עסק במשלח ידו לפחות עשרים שעות עבודה בשבוע בממוצע.
- ב. הכנסתו החודשית הממוצעת ממשלח ידו לא פחתה מסכום השווה ל-50 אחוז מהשכר הממוצע במשק.
- ג. עסק במשלח ידו לפחות 12 שעות בשבוע בממוצע והכנסתו החודשית הממוצעת ממשלח ידו לא פחתה מסכום השווה ל-15 אחוז מהשכר הממוצע.

הנתונים מתייחסים לעובדים שהיו עצמאים בלבד במשך השנה.

הכנסה חודשית ממוצעת של עצמאי במשך השנה: מתקבלת על-ידי חלוקת סכומי ההכנסות של העצמאים במשך השנה ב-12 חודשי עבודה אפשריים של השנה ובמספר העצמאים.

ההכנסה של העצמאים מתבססת על שומה המדווחת במס הכנסה ועל נתונים המדווחים במוסד לביטוח לאומי. הכנסת העצמאים הרשומה בקובצי המוסד לביטוח לאומי היא ההכנסה ה"גולמית", דהיינו כל ההכנסה מעבודה, גם אם היא אינה חייבת בדמי ביטוח (כגון הכנסה מעל לסכום המרבי לתשלום דמי ביטוח).

יש לציין כי הכנסות העצמאים הרשומות בקובצי הביטוח הלאומי אינן סופיות, ובשנים שלאחר מכן מתקבלים (במוסד לביטוח לאומי) ממס הכנסה "הפרשי שומה" רבים המתקנים את ההכנסה הזמנית.

אחוז השינוי הראלי של שכר השכירים ושל הכנסות העצמאים חושב לפי המקדם המתקבל מחילוק מדד המחירים לצרכן – ממוצע שנת 2008, במדד המחירים לצרכן – ממוצע שנת 2007.

מדד אי-השוויון – שכירים (מדד ג'יני)

מדד זה נועד למדוד את מידת אי-השוויון בחלוקת ההכנסות מעבודה. ערכו של המדד נע בין 0 ל-1; הערך 0 מורה על שוויון מוחלט ואילו הערך 1 מלמד על אי-שוויון מוחלט. המדד מאפשר להעריך את פערי השכר בין קבוצות שונות של אוכלוסייה. החישוב מבוסס על מיון האוכלוסייה הנתונה (השכירים) על-פי השכר (ברוטו) הממוצע לחודש בשנה.

²¹ ראו גם: בנדלק, ז' (2010). ממוצעי שכר והכנסה לפי יישוב ולפי משתנים כלכליים שונים 2008. סקרים תקופתיים 228. ירושלים: המוסד לביטוח לאומי, מינהל המחקר והתכנון. מתפרסם באתר האינטרנט של המוסד לביטוח לאומי.

²² על-פי חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), התשנ"ה-1995 – פרק א סעיף 1.

3.4. חינוך

מובאים נתונים על מספר בתי הספר, מספר התלמידים, מספר כיתות הלימוד ומספר התלמידים הממוצע לכיתה במערכת החינוך בארץ (חינוך עברי וחינוך ערבי).

דרג חינוך

חינוך יסודי: כולל בתי ספר יסודיים (רשמיים ומוכרים) ובתי ספר מיוחדים. בתי הספר היסודיים כוללים בתי ספר שש-שנתיים (עד כיתה ו) ושמונה-שנתיים (עד כיתה ח). החינוך היסודי כולל תלמודי תורה.

חינוך על-יסודי: כולל חטיבות ביניים ובתי ספר תיכוניים תלת-שנתיים (חטיבות עליונות – כיתות י-יב) וארבע-שנתיים (כיתות ט-יב). בבתי ספר תיכוניים, חד-נתיביים ורב-נתיביים, מתקיימים לימודים במסלולים עיוניים, חקלאיים, טכנולוגיים ומקצועיים וכן בכיתות המשך בקיבוצים.

ספירת תלמידים ברשות מקומית: תלמידים הלומדים בבתי ספר ברשות המקומית.

ספירת בתי ספר: בתי ספר שמתקיימים בהם לימודים ביותר מדרג חינוך אחד (כגון: יסודי וחטיבת ביניים) או ביותר מסוג בית ספר אחד (כגון: חטיבת ביניים ותיכון), נספרו בכל דרג חינוך או בכל סוג בית ספר בנפרד, ואילו בשורת סך הכל נספרו פעם אחת בלבד. בפרופיל הכלל ארצי ספירת בתי ספר ודרגי חינוך כוללת חסרי מעמד מוניציפלי.

אחוז זכאים לתעודת בגרות: תלמידים שעמדו בבחינות בגרות אינטרניות וצברו לפחות 20 יחידות לימוד במקצועות הנדרשים. אחוז זה מחושב מכלל תלמידי כיתות יב.

אחוז זכאים לתעודת בגרות שעמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות מסך כל תלמידי כיתות יב: פרט לזכאות לתעודת בגרות, דרישות הסף כוללות ציון עובר ברמה של 3 יחידות לימוד במתמטיקה, 4 יחידות לימוד באנגלית ומקצוע מוגבר אחד (נוסף על אנגלית). שיעור זה מחושב מכלל תלמידי כיתות יב.

הנתונים לגבי אחוז הזכאים לתעודת בגרות מתייחסים לרשויות שבהן יותר מ-2,000 תושבים, אחוז הזכאים בהן הוא לפחות 25 אחוז, וסך כל תלמידי כיתות יב בהן הוא מעל 30 תלמידים. כמו כן, הנתונים מתייחסים לתלמידים הגרים ברשות המקומית.

החישובים לגבי זכאים לתעודת בגרות בירושלים כוללים רק את החינוך העברי. יתר הנתונים בנושא חינוך כוללים את מזרח ירושלים.

נתוני החינוך במגזר הכלל ארצי כוללים יישובים ללא מעמד מוניציפלי.

3.5. בנייה ודיור

הנתונים כוללים את הבנייה ביזמה פרטית וביזמה ציבורית בכל הארץ (כולל את הבנייה ביישובים ישראלים באזור יהודה והשומרון).

נתוני הבנייה בכל הארץ התקבלו ממקורות אלה: ועדות לתכנון ובנייה, משרד הבינוי והשיכון, חברות בנייה, רשויות מקומיות וסקרי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

הנתונים מתייחסים לבנייה המיועדת למטרות אלה: מגורים, הארחה, עסקים, משרדים, תעשייה ומלאכה, מוסדות ציבור ומשקים חקלאיים. הנתונים מתייחסים לבניינים חדשים ולתוספות בשטח ו/או במספר

החדרים לבניינים קיימים. תיקונים כתוצאה משינויים פנימיים במבנים אינם נכללים. סיכומי הנתונים של הבנייה אינם כוללים מבנים של משרד הביטחון ושל צה"ל.

אומדני הבנייה מבוססים על דוחות מהמקורות שהוזכרו לעיל, לאחר ניפוי כפילויות. כיוון שיש פיגור של עד שנתיים בדיווח, בעיקר בדיווח מהרשויות המקומיות, מתווספים לנתונים המתקבלים מן המקורות הנזכרים אומדני פיגור וכן אומדנים של בנייה לא-חוקית. האומדנים עבור הבנייה הלא-חוקית מיוחסים בעיקר לחלק מן היישובים הלא-יהודיים.

שטח בנייה: סך כל השטח של כל הקומות בבניין, כולל הקירות החיצוניים, שטח המרפסות, שטח הבנוי מתחת לעמודים. שטח קומה נמדד בין הקצוות החיצוניים שלה (בין הקצוות החיצוניים של הקירות החיצוניים).

דירה: חדר או מערכת חדרים בבניין המיועד לדירה. לדירה יש גישה נפרדת מהרחוב או משטח משותף עם דירות אחרות בתוך הבניין.

התחלת בנייה: התחלת חפירת היסודות של בניין. מועד התחלת הבנייה של דירה הוא מועד התחלת הבנייה של הבניין שבו היא ממוקמת. לגבי הבנייה שאינה נכללת בסקר השדה של הלמ"ס נזקפים נתונים של חודש ושנה של התחלת הבנייה.

גמר בנייה: השלמת הבנייה של בניין או תחילת השימוש בלפחות מחצית שטחו (המוקדם ביניהם). הסטטיסטיקה של גמר בנייה מתייחסת למספר הבניינים או למספר הדירות שבנייתם הושלמה. גמר בנייה של דירה הוא גמר הבנייה של הבניין שבו היא ממוקמת. לגבי הבנייה שאינה נכללת בסקר השדה של הלמ"ס נזקפים נתונים של חודש ושנה של גמר הבנייה.²³

דירות למגורים לפי חיובי ארנונה: עיבוד הנתונים מתבצע על בסיס קובצי הארנונה של יישובים עירוניים. לכל נכס החייב בתשלומי ארנונה רשומה נפרדת. מקבצים אלה מנוכים בשלב הראשון כל הנכסים שאינם משמשים למגורים על-פי הגדרת הרשות. בהקשר זה יש לציין כי רוב המוסדות שבהם מתגוררים דיירים, כמו בתי אבות, מעונות סטודנטים ופנימיות תיכוניות, אינם מוגדרים בדרך כלל כנכסים למגורים. בכל יישוב מתקבלות התוצאות של ספירות הנכסים המשמשים למגורים. (בירושלים הנתונים כוללים את מזרח העיר).

הנתונים לגבי מספר הדירות לפי חיובי ארנונה נכונים לחודש יוני 2010. מקור הנתונים: החברה לאוטומציה. עיבוד הנתונים מתבצע בלמ"ס ביחידה למתודות סטטיסטיות.

3.6. תשתיות ושירותים עירוניים

הנתונים על סלילת כבישים והנחת צינורות מים, ביוב ותיעול, מבוססים על דוחות שהתקבלו מהמקורות השונים, לאחר ניפוי כפילויות. הנתונים כוללים את העבודות שבוצעו בתחום הרשויות המקומיות, ושדיווחו עליהן הן הרשויות המקומיות עצמן והן חברות ומשרדי ממשלה. נתונים על עבודות הנדסה אזרחית, המבוצעות בתחומי רשויות שלא מתקבל מהן דיווח, נמסרים ללמ"ס רק על-ידי המבצעים (חברות ומשרדי ממשלה).

²³ למידע מפורט יותר ראו גם: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (2010). *הבנייה בישראל 2009*. פרק 3 - הסברים והגדרות (עמ' 20-23). פרסום מס' 1428. ירושלים.
http://www.cbs.gov.il/publications10/1428_build2009/word/intro_h.doc

3.6.1. כבישים

כביש: חלק דרך המשמש לתנועת כלי רכב מכל הסוגים, ונסלל בדרך כלל באמצעות חפירה או חציבה ומילוי בשכבות מחומרים שונים הנכבשים במכבש. כביש אינו כולל את שולי הדרך. עד 2004 המונח כביש כלל גם דרכים לא סלולות. הנתונים כוללים סלילת כבישים חדשים והרחבה ושיקום של כבישים קיימים.

סלילת כביש: סלילת כביש חדש, המשמש בעיקר לתנועת כלי רכב.

הרחבת כביש: תוספת של נתיב נסיעה אחד לפחות לרוחב של כביש קיים. לא כולל הרחבה של שולי הדרך בלבד. לגבי כביש שהורחב מובאים נתונים הן על השטח שהתווסף והן על אורך הקטע שהורחב.

שיקום כביש: הריסת כביש ישן או שכבות ממנו וסלילתו מחדש. לא כולל תיקוני כביש, כגון תיקונים בציפוי העליון. לגבי כביש ששוקם מובאים נתונים הן על השטח ששוקם והן על אורך הקטע ששוקם.

3.6.2. צינורות

הנחת צינור מים: הנחת צינור מים ראשי והסתעפויותיו (עד לחיבור לבניין, או למתקן) לצורך הולכת מים, וכן הנחת צינור מים קבוע להשקיה. לא כולל: הנחת צינור מים המחבר בין הרשת הראשית לבניין או למתקן, הנחת צינור מים זמני או נייד ותיקון של צינור מים.

הנחת צינור ביוב: הנחת צינור ביוב ראשי והסתעפויותיו (עד לחיבור לבניין או למתקן), לצורך ריכוז מי שפכים והוצאתם.

הנחת צינור תיעול: הנחת צינור תיעול ראשי והסתעפויותיו (עד לחיבור לבניין או למתקן), לצורך ריכוז מי גשמים והוצאתם.

3.6.3. פסולת מוצקה ביתית, מסחרית וגזם²⁴

פסולת ביתית: שיירי מזון, חומרי אריזה, מוצרים שהתקלקלו או שהתבלו.

פסולת מסחרית: שאריות של חומרי גלם המתקבלים תוך כדי תהליך הייצור, חומרי גלם ומוצרי ביניים שהתקלקלו, שניזוקו או שנפסלו ואריזות של חומרי גלם.

גזם: שאריות ענפים וצמחים.

מקורות ושיטות חישוב

נתוני כמויות הפסולת מתקבלים מהרשויות המקומיות בלמ"ס. נתונים חסרים התקבלו מהמטמנות ומתחנות המעבר באמצעות אגף פסולת מוצקה במשרד להגנת הסביבה.

עבור רשויות שלא דיווחו ללמ"ס ושלא דיווחו למשרד להגנת הסביבה, נזקפו הנתונים בעזרת מודל זקיפה שנבנה בלמ"ס, בשיטת ה-Hot-Deck. הזקיפה מבוססת על "השכן הקרוב ביותר" להשלמת הערך החסר לפי צורת היישוב, האשכול החברתי והמחוז או לפי נתוני שנים קודמות. החישוב לשנת 2009 מבוסס על אוכלוסייה בסוף שנת 2009.

²⁴ החל בשנת 2006 חישוב כמות הפסולת כולל גם פסולת שהועברה למחזור.

מגבלות הנתונים וקריטריונים לפרסום

הרכב הפסולת המדווחת עבור כל יישוב אינו אחיד. ישנם יישובים שכוללים רק חלק ממרכיבי הפסולת המוצקה.

בפרופיל של כל רשות מקומית מוצגים נתונים שנאספו על-ידי הלמ"ס ועל-ידי המשרד להגנת הסביבה, ואילו בפרופילים: כלל ארצי, סך הכל עיריות, סך הכל מועצות מקומיות וסך הכל מועצות אזוריות, מוצגים נתוני פסולת שנגזרו מנתוני הלמ"ס, מנתוני המשרד להגנת הסביבה ונתונים זקופים.

3.7. מים²⁵

תקבולי מים: סיכום של תקבולי הפקה ותקבולי קנייה.

תקבולי הפקה: כמות מים שהפיקה רשות מקומית. את כמות ההפקה קובעת רשות המים.

תקבולי קנייה: כמות מים שקנתה רשות מקומית מחברת מקורות או מספקים אחרים.

פחת מים: מחושב כהפרש שבין סך כל תקבולי המים לסך כל צריכת המים באותה תקופת זמן.

אחוז פחת מסך כל תקבולי המים: סך הכל פחת מים מחולק בסך הכל תקבולי מים.

צריכת מים לפי ייעוד

צריכת מים: כמות המים שסיפקה רשות מקומית לכל הצרכנים.

צריכה עירונית: כמות המים שסיפקה רשות מקומית לסוגי השימוש השונים, ללא צרכני תעשייה בהקצבה וללא צרכני חקלאות בהקצבה.

צריכה תעשייתית: כמות המים שסיפקה רשות מקומית לצרכני תעשייה בהקצבה.

צריכה חקלאית: כמות המים שסיפקה רשות מקומית לצרכני חקלאות בהקצבה.

צריכה אחרת: כמות המים שסיפקה רשות מקומית לצרכנים מחוץ לתחום השיפוט של הרשות. נוסף על כמות זו, צריכה אחרת כוללת כמויות מים של הפרשי צריכה תעשייתית וצריכה חקלאית (הפרשי צריכה מדווחת וצריכה מאושרת). החל בשנת 2003 צריכה אחרת כלולה בקטגוריה של צריכת מים עירונית.

צריכה למגורים: כמות מים הנצרכת במגורים בלבד, כולל גינון פרטי ליד הבית.

הערות:

- נתוני צריכת מים בסיכום הכלל ארצי לא כוללים מועצות אזוריות.
- כמה רשויות לא העבירו דיווח בזמן לרשות המים, ולכן עבור רשויות אלה מוצגים אומדני צריכת מים. רשימה של רשויות אלה ניתן למצוא בפרסום: רשות המים (2010). דוח שנתי 2009, נתוני צריכת המים ברשויות המקומיות. תל אביב (מתפרסם באתר האינטרנט של רשות המים).

²⁵ כמות המים נמדדת במ"ק – מטר מעוקב.

3.8. תחבורה

3.8.1. כלי רכב

כלי רכב ברשות מקומית: כלי רכב שכתובת בעליו רשומה באותה רשות מקומית. יש להדגיש כי הנתונים מחושבים לפי כתובתו (דהיינו הרשות המקומית) הרשומה של בעל הרכב ולא לפי מקום מגוריו של המשתמש בפועל ברכב ואף לא לפי היישוב שבו הרכב פעיל. כך לדוגמה בערים: תל אביב-יפו, בני ברק ופתח תקווה רשומים כלי רכב על שם מדינת ישראל ועל שם חברות שונות, ביניהן חברות השכרה וליסינג.

כאשר חברות בעלות צי רכב גדול משנות בשנה מסוימת את הכתובת הרשומה של צי הרכב שלהן, חלה "קפיצה" גדולה במספר כלי הרכב (לעומת שנה קודמת) של היישוב "המקבלי". קפיצה זו אינה משקפת שינויים במספר כלי הרכב העומדים לרשות האוכלוסייה באותו יישוב, ולהפך. יש לכך גם השלכות על הגיל הממוצע של כלי הרכב. הגיל הממוצע של ציי רכב, בעיקר של חברות השכרה וליסינג, הוא נמוך ולכן משפיע על הגיל הממוצע של כלי הרכב ביישוב שבו החברה רשומה, לדוגמה בעיר בני ברק.

כלי רכב מנועי: כלי רכב המונע בכוח מכני, לא כולל כלי רכב הנגרר על-ידי כלי רכב מנועי.

סך כל (מצבת) כלי הרכב המנועיים: כולל את כל סוגי הרכב המנועיים הרשומים במשרד הרישוי, ואשר היה להם רישיון בתוקף ב-31.12.2009 או שתוקף רישיונם פג במהלך שנת 2009. מצבת כלי הרכב אינה כוללת רכב צבא ומשטרה, רכב גרור, טרקטורים, כלי רכב של אזרחי חוץ ושל בעלי רישיונות רכב זמניים, רכב הרשום ברשות הפלסטינית, כלי רכב של תיירים השוהים בארץ פחות מ-3 חודשים, רכב דיפלומטי, רכב של האו"ם וכדומה.

מכונית פרטית (כלי רכב פרטי): כלי רכב המיועד להסיע עד 8 נוסעים בנוסף לנהג ושאינו ציבורי, מסחרי או אופנוע.

3.8.2. תאונות דרכים

תאונות דרכים עם נפגעים: תאונות דרכים שבה מעורב כלי רכב ונפגע אדם אחד לפחות.²⁶ הנתונים כוללים רק תאונות דרכים שדווחו למשטרת ישראל. משטרת ישראל אינה רושמת תאונות שבהן מעורב רכב צבאי בלבד. קיימת הבחנה בין תאונה שהוגדרה במשטרה כתאונה שנחקרת על ידה ("תיק ת"ד") ונכללת בפרסום זה, לבין תאונה שאינה נחקרת ("תיק כללי עם נפגעים") ושאינה כלולה בפרסום זה.²⁷

נתון תאונות דרכים כלל ארצי כולל תאונות בדרכים לא-עירוניות, וכן את אזור יהודה והשומרון.

דרך עירונית: דרך הנמצאת בתחום רשות מקומית, שהכניסה אליה מסומנת בתמרור "ב-24" והיציאה ממנה מסומנת בתמרור "ב-25".

שיעור תאונות דרכים לאלף תושבים מתייחס לאוכלוסייה ממוצעת.

שיעור תאונות דרכים לאלף כלי רכב מתייחס לממוצע כלי רכב.

שיעור תאונות דרכים לאלף כלי רכב ולאלף תושבים מתפרסם עבור רשויות עם יותר מ-2,000 תושבים.

²⁶ הגדרות אלה מבוססות על פקודת הקבע 13.03.2001 של משטרת ישראל.

²⁷ למידע מפורט יותר ראו גם: תאונות דרכים עם נפגעים 2009 - חלק א' באתר האינטרנט של הלמ"ס: http://www.cbs.gov.il/webpub/pub/text_page.html?publ=14&CYear=2009&CMonth=1

3.9. נתוני ביצוע התקציב

ביצוע התקציב של הרשויות המקומיות כולל את התקציב הרגיל והתקציב הבלתי רגיל, בהתאם למקורות המימון ולייעוד ההוצאה.

3.9.1. התקציב הרגיל²⁸

א. הכנסות

ההכנסות בתקציב הרגיל מורכבות מהכנסות שוטפות הכוללות הכנסות עצמיות, השתתפות ממשלה ומלוות.

הכנסות אלה מוינו לפי מקור ההכנסה וייעודה.

הכנסות לפי ייעוד: כוללות הכנסות מיועדות ושאינן מיועדות לסעיף הוצאה מסוימת. את ההכנסות שאינן מיועדות הרשות מקצה לייעודים שונים על-פי שיקוליה (המקורות של הכנסות אלה הם מסים מקומיים ומענק כללי). הכנסות מיועדות מוקצות לשירותים מקומיים (כגון תברואה ותכנון ובניין עיר), לשירותים ממלכתיים (כגון אחזקה שוטפת של מערכת החינוך, שכר מורים בחינוך העל-יסודי ושירותי רווחה לטיפול בילד ובמשפחה), ולמפעלי הרשות (כגון מפעלי מים ובתי מטבחים).

הכנסות לפי מקור:

1. הכנסות עצמיות: הכנסות שהרשויות עצמן גובות מפרטים וממוסדות, כגון ארנונה כללית, אגרות תשלומים הנגבות בתמורה להפקה של תעודות שונות, שלטים ועוד, היטלים על תצרוכת, כגון היטל על בידור, מכסות מוועדים מקומיים (הכנסות המתקבלות מוועדים הנמצאים בתחומי המועצה האזורית), השתתפות כללית של מוסדות ותרומות, הכנסות מדמי שירות (הכנסות בתמורה לשירותים שונים שהרשות מעניקה לפרטים או לבעלי עסקים), הכנסות משכר לימוד, הכנסות מרכוש וממפעלים שבבעלות הרשות והכנסות ממכירות, השתתפות בעלים במימון עבודות פיתוח שעשתה עבורם הרשות המקומית.

גביית ארנונה למגורים היא חלק מהארנונה הכללית וכוללת גבייה לשנה השוטפת וגביית פיגורים לשנים קודמות.

2. השתתפות ממשלה: בתקציבי הרשויות המקומיות מתחלקת לשני סוגים:

- השתתפות כללית (מענקים המחולקים בין הרשויות לפי מפתח מסוים, כגון כושר כלכלי של הרשות, מענקים מיוחדים הניתנים להקטנת הגירעון המצטבר של הרשות וכו').
- השתתפות מיועדת (השתתפות הממשלה במימון שירותים מסוימים שאותם מספקות הרשויות המקומיות. גובהה של השתתפות זו נקבע לפי מדדים שונים, שלפיהם משרדי הממשלה השונים מעבירים לרשויות כספים לאחזקת השירותים הללו).

הכנסות סופיות: סך כל ההכנסות בתקציב הרגיל, ללא מלוות לאיזון.

²⁸ נתוני מים (הכנסות – מפעל מים, הוצאות – רכישת מים) מוצגים עבור הרשויות שמנהלות את משק המים בעצמן ולא באמצעות תאגידי מים.

ג. הוצאות

ההוצאות בתקציב הרגיל מורכבות מהוצאות לפעולות (שוטפות), הוצאות חד-פעמיות, פירעון מלוות וכו'. **הוצאות לפי ייעוד:** כוללות הוצאות המיועדות להנהלה כללית (הוצאות על מינהל הרשות, כגון מנגנון, מינהל הכספים, גזברות וגבייה), למימון (עמלות וריבית על משיכת יתר), לשירותים מקומיים, לשירותים ממלכתיים (כגון חינוך, רווחה), למפעלים וכו'.

הוצאות לחינוך²⁹ בתקציב הרגיל של הרשות המקומית משקפות את נפח פעילותה התקציבית של הרשות המקומית במתן שירותי חינוך. הנתונים המוצגים מבוססים על דוחות כספיים של הרשויות המקומיות וכוללים את ההוצאות שאותן סיווגה הרשות המקומית כ"הוצאות לחינוך" (טופס 2, פרק 81). ההוצאות העיקריות הן עבור התלמידים הלומדים ברשות המקומית (כולל תלמידים הגרים ביישובים אחרים ולומדים ברשות המקומית).

ההוצאות לחינוך בתקציב הרגיל של הרשות המקומית אינן כוללות הוצאות של גופים אחרים לחינוך. יש לזכור שגובה ההוצאות הללו אינו משקף את איכות החינוך שהתלמיד מקבל. ההוצאות לחינוך בתקציב הרגיל של רשות מקומית כוללות הוצאות על: שכר המורים של בתי הספר התיכוניים המתוקצבים דרך הרשות המקומית, שכר אב-בית ומזכירות בבתי הספר, שכר גננות עובדות מדינה, שכר הסייעות בגני הילדים, אחזקה שוטפת של ציוד ומבנים, מינהל החינוך ברשות המקומית, הסעות של תלמידים ומלווים (כולל ברכב ממוגן), שירות פסיכולוגי, שמירה ואבטחה של מוסדות חינוך, יום לימודים ארוך, השתתפות הרשות המקומית בחינוך התלמידים הגרים בתחומה ולומדים ברשות מקומית אחרת (העברה תקציבית בין הרשויות), השתתפות הרשות המקומית בחינוך התלמידים הלומדים בתחומה וגרים ברשות מקומית אחרת (העברה תקציבית ממשד החינוך) וכד'. הוצאות לחינוך בתקציב הרגיל של הרשות המקומית אינן כוללות: הוצאות שכר מורים בבתי הספר היסודיים, הוצאות לחינוך בתקציב הפיתוח של הרשות המקומית, הוצאות לחינוך של מלכ"רים ציבוריים ומלכ"רים פרטיים (כגון: שכר מורים בבתי ספר בהפעלת מלכ"רים), תרומות מקרנות ומארגונים, הוצאות משקי הבית עבור חינוך לא פורמלי ועוד.

הערה: לא מומלץ לחשב את ממוצע ההוצאות לחינוך של הרשות המקומית לתלמיד, בהתבסס על הנתונים שבפרסום (הוצאה לחינוך וסך כל התלמידים). חישוב זה עלול להטעות, הן מבחינת גובה ההוצאות של הרשות המקומית והן בהשוואה בין הרשויות, זאת משום שההוצאות לחינוך בתקציב הרשויות כוללות את ההוצאות לגני ילדים ואילו נתון סך כל התלמידים לא כולל את גני הילדים. בנוסף, ההוצאות לחינוך אינן כוללות את שכר המורים בדרג החינוך היסודי, וכן הוצאות אחרות המפורטות לעיל.

רכישות מים: הנתונים מתייחסים לרכישות מים של הרשויות (שבהן אין תאגידי מים) ואינם כוללים מרכיבים נוספים כגון שכר, פירעון מלוות, תחזוקת רשת המים, מוני מים ועוד.

²⁹ ייתכנו הבדלים בהגדרת מרכיבי ההוצאות/ההכנסות בתקציב הרשויות המקומיות, לכן ההשוואה בין הרשויות המקומיות עשויה להטעות במקרים מסויימים.

הוצאות לפי סוג כוללות:

- **עלות עבודה:** עלות שכר עבודה ומשכורת לעובדי הרשות, כולל עלות משכורות ושכר עבודה לעובדים במפעלי עזר של הרשות.
- עלות עבודה כוללת: שכר משולב (כולל הפרשי שכר), שעות נוספות, תשלומים בגין סיום יחסי עבודה עובד-מעביד, אחזקת רכב, תשלומי פנסיה, תשלומים שונים (הבראה, ביגוד, טלפון, קצובת נסיעה, אשל וכד'), אחרות, תשלומי מעביד לביטוח לאומי, תשלומי מעביד לקופת גמל ולקרן השתלמות, תשלום מס שכר ומס מעסיקים על-ידי המעביד, עלויות מעביד אחרות, תשלומים לחברת כוח אדם.
- **הוצאות לפעולות** (קניות שוטפות לצורך הענקת שירותים, כגון אחזקת בניינים, תחבורה ודואר, כיבוד, הוצאות משפטיות, עמלות וכד'). הוצאות אחרות לפעולות, כוללות: הובלה, דלק, חומרים וכלים ושירותים במפעלי עזר של הרשות.
- **פירעון מלוות** כולל תשלומי קרן ותשלומי ריבית והצמדה (בהוצאות של ההנהלה הכללית, כלולות בהוצאות הריבית גם הוצאות עבור משיכת יתר).
- **הוצאות חד-פעמיות** – הן בדרך כלל השתתפויות בתקציב הבלתי רגיל ורכישות שונות.
- **השתתפויות** – הן תמיכות ותרומות למוסדות חינוך, תרבות, בריאות, רווחה ודת; העברות למשקי בית ולמגזר הציבורי כגון איגודי ערים.

ג. עודף וגירעון

ההפרש בין סך כל ההכנסות לבין סך כל ההוצאות יוצר עודף או גירעון בתקציב הרגיל.

1. עודף/גירעון תקציבי: ההפרש בין סך כל ההכנסות (כולל מלוות) לבין סך כל ההוצאות.
2. עודף/גירעון שנתי: ההפרש בין סך כל ההכנסות לבין סך כל ההוצאות, למעט המלוות שנתקבלו לאיזון התקציב הרגיל, לפירעון מלוות או להקטנת הגירעון המצטבר.

3.9.2. התקציב הבלתי רגיל

התקציב הבלתי רגיל מיועד למימון פעולות פיתוח, כגון: בניית מבני ציבור, סלילת כבישים ומימון רכישות של ציוד, של מכונות, של קרקע וכו'.

א. הכנסות כוללות: הלוואות ממקורות שונים (כגון: בנקים, ממשלה ואשראי קבלני), העברות מהתקציב הרגיל, השתתפות הממשלה ובעלי הנכסים שעבורם בוצעה העבודה, מכירת רכוש, העברות מקרנות וכו'.

ב. הוצאות כוללות: מימון עבודות פיתוח (כגון: בניית מבני ציבור, סלילת כבישים וכו'), רכישת ציוד ומכונות, העברות הון, פירעון מלוות וכו'.

אחוז שינוי ראלי בתקציב מתייחס לנתונים עדכניים של שנת 2008, מאחר שבמשרד הפנים התבצעו עדכונים למפרע לנתוני שנת 2008.

חישוב אחוז שינוי ראלי מתבסס על מדד המחירים לצרכן – ממוצע שנת 2009, מחולק במדד המחירים לצרכן – ממוצע שנת 2008.

אחוז השינוי הראלי בשנת 2009 היה 3.3 אחוזים.

3.9.3. מגבלות הנתונים

ייתכנו הבדלים בהגדרת מרכיבי ההוצאות/ההכנסות בתקציב הרשויות המקומיות, לכן ההשוואה בין הרשויות המקומיות עשויה להטעות במקרים מסויימים.

3.10. חיובי ארנונה לפי סוג נכס

פירוט סוגי הנכס :

מגורים – מבני מגורים, מבני עזר, בתי אבות, צריפים ופחונים, מחסנים ביתיים, מבני מגורים צמודי קרקע.

עסקים – משרדים ושירותי מסחר, עסקים אחרים (פרט לבנקים), בתי קולנוע, חנויות, מקצועות חופשיים, תחנות דלק, מסעדות, קיוסקים מזנונים, אירוח ובתי קפה, חנויות שיווק, בתי מרקחת, מחסני עסקים, מסחר כללי, בתי קירור, מסחר קמעונאי, מסחר במרכז מסחרי, מסחר בשכונות, מעברים בקניון.

תעשייה ומלאכה – תעשייה, מלאכה, מחסנים, חדרי פיקוח ובקרה, בתי בד, סככות לתעשייה, סככות למלאכה, מוסכים, מחצבות, שטח מגוון בתעשייה, מתפרות, אזורי תעשייה משותפים.

בנקים – בנקים, חברות ביטוח.

בתי מלון – מלונות, צימרים, לינה כפרית, בתי הארחה, אכסניות, אכסניות נוער.

מוסדות ציבור – מבני ציבור, נכסי מדינה, משרדי ממשלה, מרפאות ציבוריות, מוסדות לימוד ומחקר, משרדי דואר, מוסדות חינוך, מועדונים, מעונות יום, מתקני ספורט, מוסדות תרבות, מוסדות אחרים.

חניונים – חניונים.

יתר/אחר – קרקע תפוסה, קרקע תפוסה לצורך גידול בעלי חיים, קרקע תפוסה לתיירות, קרקע תפוסה לבנקים ולרשתות שיווק, קרקע תפוסה לתעשייה ולמלאכה, קרקע תפוסה לתקשורת, קרקע תפוסה לאירועים, קרקע תפוסה לסככות, קרקע תפוסה לחברת החשמל, קרקע חקלאית, קרקע במפעל עתיר שטח, חקלאות, פרדסים, מבנה חקלאי ואדמה חקלאית, מבנים ומתקני תקשורת, נכסים אחרים, מתקנים, דירי חזירים, בתי קירור, אדמת מרעה, סככות חקלאיות, מבנה גידול בעלי חיים, שטח חציבה, נכס בבנייה, שטחים חקלאיים (חממות), אדמת בניין, מאגרי מים, מבנה טרנספורמציה, "מקורות" מתקנים, "מקורות" קרקע, קרקע למתקני חשמל, מבנה עזר לחקלאות, קרקע בריכת חמצון, קרקע ברכות החדרה, בארות מים, ברכות שחייה, מטע פורה, מטע לא פורה, אדמה בהשקיה, אדמת בעל, מבני רפת, מבני לול, אדמת שלחין, אדמת מטע, מטע צעיר, מרעה, בריכות דגים, קרקע פנויה, מחסן חקלאי, אנטנות, מתקני שאיבת מים, מתקני חלוקת דואר, מגרשים ריקים, מגרשים בבנייה, אדמות עם השקיה, אדמות ללא השקיה, שטח פנוי בתחום תחנת דלק, נחלה, נחלה לא מעובדת, מחסנים וסככות, מתקני טיהור, מתקני מים, מקלטים, אזור תעשייה, מבני עזר לתעשייה.

מקור הנתונים : דוחות כספיים מבוקרים של הרשויות המקומיות.

3.11. מדד פריפריאליות

מדד הפריפריאליות³⁰ נבנה עבור 252 רשויות מקומיות בישראל: 198 עיריות ומועצות מקומיות ו-54 מועצות אזוריות, לפי מעמדן המוניציפלי המעודכן לסוף שנת 2004. הרשויות המקומיות דורגו לפי המדד בסדר עולה של רמת המרכזיות, וסווגו ל-10 אשכולות, החל באשכול 1 הכולל את הרשויות המקומיות הפריפריאליות ביותר, ועד אשכול 10 הכולל את הרשויות המקומיות המרכזיות ביותר. האשכולות קובצו ל-5 רמות הפריפריאליות.

³⁰ המדד מופיע במחקר שפורסם בשנת 2008 בלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, בהזמנת משרד הפנים.

דירוג רשויות מקומיות לפי מדד הפריפריאליות

החלוקה ל-10 אשכולות לפי ערך מדד הפריפריאליות בוצעה באמצעות שיטת Ward. השיטה מביאה לשונות מינימלית של ערך המדד בתוך האשכולות ולשונות מקסימלית בין האשכולות. האשכולות קובצו ל-5 רמות הפריפריאליות: 1 – פריפריאלי מאוד, 2 – פריפריאלי, 3 – בינוני, 4 – מרכזי, 5 – מרכזי מאוד.

שיטת החישוב

ערך מדד הפריפריאליות מתקבל כממוצע של ציוני התקן (standardized values) של שני מרכיבים: מרכיב הנגישות הפוטנציאלית ומרכיב הקרבה לגבול מחוז תל אביב.

מרכיב הנגישות הפוטנציאלית (Potential Accessibility) משקלל בין קרבת הרשות המקומית לכל הרשויות המקומיות האחרות לבין גודלן. ערך הנגישות הפוטנציאלית עבור רשות מקומית נדונה מחושב כסכום הפוטנציאלים של אוכלוסייה³¹ עבור כל 252 הרשויות המקומיות; הפוטנציאל של כל רשות שווה לגודל אוכלוסיית הרשות בשנת 2004 מחולק בפונקציית חזקה של המרחק בין אותה הרשות לבין הרשות המקומית הנדונה.³² המרחק מכל רשות מקומית לכל רשות מקומית מוגדר לפי הדרך הקצרה ביותר במערכת צירי התנועה בכבישים המעודכנת לשנת 2006, בהתחשב באילוץ של חסימת כבישים הסגורים מטעמי ביטחון או בנייה. מרחק עצמי (self-distance) מוגדר כערך אחיד לכל רשות מקומית. מרכז עירייה או מועצה מקומית מוגדר כמרכז הפוליגון. מרכז מועצה אזורית מוגדר כמרכז התפקודי. החזקה בפונקציית המרחק מהווה פרמטר של רגישות למרחק הנאמד באמצעות נתוני הניידות של אוכלוסייה בישראל.

מרכיב הקרבה לגבול מחוז תל אביב חושב כך שרשות מקומית קרובה יותר למחוז תל אביב מקבלת ערך גבוה יותר, תוך כדי שמירה על סקלת המרחקים ועל ערכים חיוביים. הקרבה מחושבת בקילומטרים כדלקמן: לכל רשות מקומית הנמצאת במחוז תל אביב³³ (המוגדר גם כגלעין וכטבעת הפנימית של מטרופולין תל אביב) הוקצה ערך מרחק אפס. לכל רשות מקומית הנמצאת מחוץ למחוז תל אביב חושב מרחק ממרכז הרשות המקומית עד לגבול המחוז, במערכת צירי התנועה בכבישים. המרחק הגדול ביותר ממרכזי הרשויות המקומיות עד לגבול מחוז תל אביב הוא המרחק מאילת: 321.65 ק"מ. לכן, הקרבה של כל רשות מקומית למחוז תל אביב מתקבלת כהפרש שבין 321.65 לבין המרחק ממרכז של אותה רשות מקומית לגבול מחוז תל אביב.

³¹ פוטנציאל של אוכלוסייה מוגדר כהשפעה של אוכלוסייה P במרחק d .

³² נוסחת הנגישות הפוטנציאלית:
$$A_i = \sum_{j=1}^{252} \frac{P_j}{d_{ij}^{1.19}}$$
 כאשר A_i – נגישות פוטנציאלית של רשות מקומית i ; P_j –

אוכלוסייה של רשות מקומית j ; d_{ij} – מרחק בקילומטרים ממרכז רשות מקומית i למרכז רשות מקומית j ; d_{ii} – מרחק עצמי של רשות מקומית i המוגדר כ-3 ק"מ לכל רשות מקומית.

³³ הרשויות המקומיות במחוז תל אביב הן: תל אביב-יפו, רמת השרון, הרצליה, כפר שמריהו, רמת גן, בני ברק, גבעתיים, קריית אונו, אור יהודה, מועצה אזורית אפעל, חולון, בת ים, אזור.

3.12. מדד קומפקטיות

המדד מיועד לאפיין עיריות ומועצות מקומיות³⁴ לפי תבנית מרחבית של שטחים עירוניים, ולהבדיל בין יישובים קומפקטיים, המאופיינים על-ידי התפתחות עירונית-מרחבית מרוכזת בתוך גבולות בעלי צורה פשוטה, לבין יישובים לא קומפקטיים, המאופיינים על-ידי התפתחות מרחבית מפוזרת ומקוטעת. המדד מחושב עבור 197 עיריות ומועצות מקומיות בשנת 2006. היישובים מדורגים על רצף מ-"קומפקטי" ל-"לא קומפקטי", לפי תבנית מרחבית של מרקם עירוני. המרקם העירוני מוגדר כשטח בתוך גבול השיפוט של היישוב הכולל שטחים בנויים ושטחים פתוחים מוקפים על-ידי שטח בנוי, על-פי נתונים של שימושי קרקע לשנת 2006. ביישובים שבהם אין רצף של שטחים בנויים בתוך מרקם עירוני, ניתן להבדיל בין מרקם מרכזי לבין מרקמים מדלגים.

מדד הקומפקטיות נבנה כצירוף מאפיינים המתארים ממדים מרחביים שונים של מרקם עירוני, אותם ניתן לייחס לשני היבטים עיקריים של התפתחות מרחבית, שלא בהכרח קשורים זה לזה:

- **תצורה**, המתייחסת לממדים גאומטריים כמו **גודל**, **צורה** או **התפשטות**;
- **ריכוז ורצף פנימי** של שימושי קרקע עירוניים.

ככל שצורת המרקם העירוני מעגלית יותר, ככל שיש בו פחות שטחים מדלגים והם פחות מרוחקים, וככל שיש יותר רצף פנימי של שטחים בנויים, כך היישוב נחשב קומפקטי יותר.

נבחרו שבעה משתנים מתוך אוסף רחב של מאפיינים אפשריים. המשתנים נמדדו ברצף מ-"קומפקטי" ל-"לא קומפקטי". כל משתנה יכול להתייחס ליותר מממד אחד, אבל אף משתנה לבד לא יכול לשקף את התופעה הרב-ממדית כולה. ערך מדד הקומפקטיות מחושב בשיטה של ניתוח גורמים כשקלול של שבעת המשתנים הנבחרים.

היישובים מסווגים ל-10 אשכולות לפי ערך המדד, החל מאשכול 1 הכולל את היישובים הקומפקטיים ביותר, ועד אשכול 10 הכולל את היישובים הפחות קומפקטיים. האשכולות אינם שווים בגודלם. החלוקה בוצעה באמצעות השיטה המביאה לשונות מינימלית של ערכי המדד בתוך האשכולות ולשונות מקסימלית בין האשכולות.

מרכיבי המדד

מאפייני תצורה

- **גודל השטח של המרקם העירוני**, מחושב כסכום של שטח המרקם המרכזי ושטחי המרקמים המדלגים.
- **מקדם השתנות של רדיאליים**, מחושב כמקדם השתנות של אורכי הקווים הרדיאליים היוצאים מהמרכז הגאומטרי של המרקם המרכזי עד לקצה המרוחק ביותר במרקם העירוני, בזוויות שוות של מעלה אחת.
- **מדד צורה משוקלל**, מחושב כסכום היחסים שבין היקף של כל מרקם לבין היקף המעגל בעל אותו שטח, משוקלל בגודל היחסי של כל מרקם.

³⁴ עבור מועצות אזוריות, משתמש משרד הפנים במדידת הקומפקטיות על-ידי ממוצע המרחקים בדרך הכביש הקצרה ביותר בין יישובי המועצה לבין מרכזה התפקודי.

- אחוז שטח המרקמים המדלגים מתוך שטח המרקם העירוני.
- מרחק משוקלל של המרקמים המדלגים, מחושב כסכום המרחקים האוויריים המינימליים בין גבול המרקם המרכזי לבין גבול של כל מרקם מדלג.
- אחוז שטח המרקם העירוני מתוך שטח הפוליגון המקיף המינימלי.
- מידת "קרבה הדדית", מחושבת על רשת תאי שטח בגודל 100 x 100 מטר, כממוצע של כוח משיכה הדדית בין כל זוג של תאי שטח. כוח המשיכה בין זוג התאים מחושב באנלוגיה עם חוק הגרביטציה, כמכפלה של השטח הבנוי בשני התאים מחולק בריבוע המרחק האווירי בין מרכזי התאים.

3.13. עמדות הציבור לגבי נושאים שונים – מתוך הסקר החברתי 2009

הסקר החברתי מספק מידע מעודכן על תנאי החיים של האוכלוסייה בישראל ועל רווחתה. הסקר מורכב משני חלקים: החלק הראשון הוא גרעין קבוע, הכולל כ-100 שאלות קבועות (הנשאלות מדי שנה) במגוון תחומי חיים כגון: בריאות, דיור, תעסוקה ומצב כלכלי; החלק השני מוקדש בכל שנה לנושא אחר, נושא שנתי מתחלף, והשאלות שבו מתייחסות בהרחבה לנושא שנבחר. הסקר מבוסס על מדגם של בני 20 ומעלה. בלוחות מוצגים ממצאים מהסקר עבור ערים המונות 100,000 תושבים ויותר.³⁵

3.14. נספחים

3.14.1. איגודי הערים

איגודי הערים הוקמו על-פי חוק איגודי הערים משנת 1955, לצורך מתן שירותים לרשויות מקומיות במסגרת שיתוף פעולה בין-מוניציפלי.

ב-2009 פעלו בארץ: 20 איגודי ערים לשירותי כבאות, 6 איגודי ערים לביוב ולמים, 5 איגודי ערים לתברואה, 3 איגודי ערים לשירותי וטרינרי, 11 איגודי ערים לאיכות הסביבה, 4 איגודים לחינוך על-יסודי ואיגוד ערים אחד לבריאות.

3.14.2. ועדות תכנון ובנייה

הוועדה לתכנון ולבנייה, עוסקת בין שאר סמכויותיה, גם במתן היתרי בנייה במרחב התכנון שבו היא פועלת. מרחב תכנון יכול לכלול גם שטח הנמצא מחוץ לתחום של רשות מקומית מסוימת.

3.14.3. מפתח יישובים במועצות אזוריות

קיימים 982 יישובים השייכים למועצות אזוריות. בנספח ג מפורטים כל היישובים השייכים לכל מועצה אזורית עבור 53 מועצות אזוריות.

מיון המועצות האזוריות בלוח הוא לפי א"ב של שם המועצה האזורית.

³⁵ למידע מפורט יותר ראו גם: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (2011). *הסקר החברתי 2009*. פרסום מס' 1433. ירושלים. http://www.cbs.gov.il/webpub/pub/text_page.html?publ=6&CYear=2009&CMonth=1

4. מקורות

4.1. כללי

סמל יישוב, מחוז, מעמד מוניציפלי וועדת תכנון ובנייה
הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, קובץ יישובים בישראל בכתובת:

<http://www.cbs.gov.il/ishuvim/ishuv2009/bycode.xls>

רמה חברתית-כלכלית

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (2009). אפיון רשויות מקומיות וסיווג לפי הרמה החברתית-כלכלית של האוכלוסייה 2006. פרסום מס' 1401. ירושלים. פורסם באתר האינטרנט של הלמ"ס בכתובת:

http://www.cbs.gov.il/publications/local_authorities06/local_authorities_h.htm

ממוצע מרחקים במועצות אזוריות

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, עיבודים מיוחדים שבוצעו בתחום גאוגרפיה וממ"ג. (הנתונים נכונים לשנת 2006).

4.2. דמוגרפיה

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, קובץ יישובים בישראל בכתובת:

<http://www.cbs.gov.il/ishuvim/ishuv2009/bycode.xls>, וכן עיבודים מיוחדים שבוצעו בגף לדמוגרפיה.

פטירות

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, עיבודים מיוחדים שבוצעו בתחום סטטיסטיקה של בריאות ותנועה טבעית. (הנתונים נכונים לשנת 2009).

4.3. שכר ורווחה

מקבלי דמי אבטלה

טולידנו, אי' (2010). מקבלי דמי אבטלה בשנת 2009. סקר 226 ירושלים: המוסד לביטוח לאומי, מינהל המחקר והתכנון. מתפרסם באתר האינטרנט של המוסד לביטוח לאומי.

מקבלי קצבת זקנה ושאיירים, גמלת סיעוד, נכות כללית, ניידות, נכות מעבודה ותלויים

המוסד לביטוח לאומי, עיבודים מיוחדים שבוצעו במינהל המחקר והתכנון.

מבוטחים בקופות החולים, לפי קופה

בנדלק, ז' (2010). חברות בקופת חולים 2009. סקרים תקופתיים 227. ירושלים: המוסד לביטוח לאומי, מינהל המחקר והתכנון. מתפרסם באתר האינטרנט של המוסד לביטוח לאומי.

השכר החודשי והשנתי הממוצע של שכירים והכנסה ממוצעת של עצמאים

בנדלק, ז' (2010). ממוצעי שכר והכנסה לפי יישוב ולפי משתנים כלכליים שונים 2008. סקר 228. ירושלים: המוסד לביטוח לאומי, מינהל המחקר והתכנון. מתפרסם באתר האינטרנט של המוסד לביטוח לאומי.

גמלת הבטחת הכנסה וקצבאות ילדים

המוסד לביטוח לאומי, עיבודים מיוחדים שבוצעו במינהל המחקר והתכנון.

4.4. חינוך

הנתונים מבוססים על סקרים שנערכו בלמ"ס בשיתוף עם משרד החינוך, ועל עיבודים מיוחדים מתוך קובצי תלמידים ומורים של משרד החינוך, שנעשו באגף חינוך, השכלה וכוחות הוראה בלמ"ס. אחוז הזכאים לבגרות ואחוז העומדים בדרישות הסף של האוניברסיטאות חושבו בלמ"ס, בתחום בינוי ורשויות מקומיות מתוך קובץ שהוכן בלמ"ס, באגף חינוך, השכלה וכוחות הוראה.

4.5. בנייה ודיור

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, עיבודים מיוחדים שבוצעו בתחום בינוי ורשויות מקומיות. (הנתונים נכונים לחודש דצמבר 2009).

4.6. תשתיות ושירותים עירוניים

כבישים, צינורות מים, ביוב ותיעול

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, עיבודים מיוחדים שבוצעו בתחום בינוי ורשויות מקומיות. (הנתונים נכונים לחודש דצמבר 2009).

פסולת

נתוני כמויות הפסולת ברשויות המקומיות מתקבלים בתחום חקלאות וסביבה בלמ"ס, מהרשויות המקומיות ומהאגף לפסולת מוצקה במשרד להגנת הסביבה. הנתונים עובדו ונזקפו בלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, בתחום חקלאות וסביבה.

4.7. מים

דאובר, י' (2010). דוח שנתי 2009 – נתוני צריכת המים ברשויות המקומיות. תל אביב: משרד התשתיות הלאומיות, רשות המים, אגף ניהול הצריכה. מתפרסם באתר האינטרנט של רשות המים.

4.8. תחבורה

כלי רכב מנועיים

הנתונים מבוססים על "קובץ הרכב" המתקבל מהאגף למערכות מידע במשרד התחבורה ומעובד בתחום תחבורה ותקשורת בלמ"ס.

ראו גם: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, *כלי רכב מנועיים*, 2009, פרסום מיוחד 1420, ירושלים, תשע"א-3.11.2010, או באתר הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בכתובת:

http://www.cbs.gov.il/webpub/pub/text_page.html?publ=13&CYear=2010&CMonth=1

תאונות דרכים עם נפגעים

הנתונים מבוססים על קובץ "תאונות דרכים עם נפגעים", המתקבל ממשטרת ישראל, מטויב ומעובד בתחום תחבורה ותקשורת בלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

פרטים נוספים על תאונות דרכים עם נפגעים ראו: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (2010). *תאונות דרכים עם נפגעים 2009*, חלק א: סיכומים כלליים. פרסום מס' 1418. ירושלים. או באתר הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בכתובת:

http://www.cbs.gov.il/webpub/pub/text_page.html?publ=14&CYear=2009&CMonth=1

נתונים נוספים בנושא תחבורה ברמת יישוב, ניתן למצוא באתר הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בכתובת:

http://www.cbs.gov.il/reader/archive/archive_h_new.html

4.9. נתוני ביצוע התקציב

משרד הפנים, האגף לביקורת ברשויות מקומיות, עיבודים מיוחדים מתוך מערכת נתונים כספיים מבוקרים של הרשויות המקומיות 2009.

4.10. חיובי ארנונה לפי סוג נכס

משרד הפנים, האגף לביקורת ברשויות מקומיות, עיבודים מיוחדים מתוך מערכת נתונים כספיים מבוקרים של הרשויות המקומיות 2009.

4.11. מדד פריפריאליות

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, מחקר לאפיון רשויות מקומיות לפי רמת מרכזיות, שבוצע בתחום ניתוח סטטיסטי (הנתונים נכונים לשנת 2004).

4.12. מדד קומפקטיות

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, מחקר חדש לאפיון רשויות מקומיות לפי תבנית מרחבית של שטחים עירוניים, שבוצע בתחום ניתוח סטטיסטי (הנתונים נכונים לשנת 2006).

4.13. עמדות הציבור לגבי נושאים שונים – מתוך הסקר החברתי 2009

הנתונים מבוססים על סקר שנערך בלמ"ס ועל עיבודים מיוחדים שבוצעו בתחום הסקר החברתי (הנתונים נכונים לשנת 2009).

ראו: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (2011). *הסקר החברתי 2009*. פרסום מס' 1433. ירושלים.